

ДЖУНИЧИРО ТАНИДЗАКИ ПОРТРЕТ НА ШУНКИН

Превод от японски: Вера Вутова, Дора Барова, 2016

chitanka.info

Шункин, по рождение Кото Модзуя, е била дъщеря на осакски търговец на лекарства от района Дошо-мачи. Починала е на 14 октомври 19-а година Мейджи^[1] и е погребана в будисткия храм на сектата Доджо^[2]. Храмът се намира в квартала Шитадера в Осака.

Неотдавна ми се отвори път натам и реших да се отбия на гроба на Шункин. Помолих пазача на храма да ме упъти. „Гробовете на господарите Модзуя са ей нататък“ — отвърна монахът и ме поведе към задния двор на централната част на храма. Тук, под сянката на камелиите, бяха погребани няколко поколения Модзуя, но сред тях не открих гроба на Шункин. Обясних на монаха за кого става дума. Той се позамисли и рече: „А може би е онзи хей там“, и ме поведе по каменистите стъпала нагоре по склона на стръмния баир от източната страна на храма. Известно е, че на изток от Шитадера, на самото възвишение, се издига шинтоисткият храм „Икутама“. Тясната пътечка ни отведе право до него. На върха хълмът бе обрасъл с дървета, нещо толкова необичайно за Осака, а гробът на Шункин се намираше на малка разчистена площадка досами ръба на стръмнината.

На лицевата страна на камъка бе изсечено посмъртното име^[3], а на задната — издълбан надпис: „Кото Модзуя, наречена още Шункин, починала на 14 октомври 19-а година Мейджи, на 58-годишна възраст“. Отстрани на камъка бе добавено: „Издигнат от нейния ученик Саске Нукуи“.

Макар и приживе Шункин да е носила фамилията на баща си — Модзуя, — тя и нейният ученик, известният музикант Саске Нукуи, са живели като мъж и жена. Може би тъкмо затова е погребана отделно от семейството си.

От пазача на храма разбрах, че родът Модзуя отдавна се е разорил и вече рядко идвал някой да посети семейните гробища, като при това изобщо не се отбивал на гроба на Шункин. Пазачът дори не знаеше, че между покойната и семейство Модзуя съществува някаква връзка. Но когато изказах мнението, че гробът е съвсем запуснат и изоставен, монахът решително възрази:

— Нищо подобно, господине. Един-два пъти в годината тук идва една седемдесетгодишна старица. Тя живее близо до чайния павилион „Хаги“. Старицата се грижи за гроба, пали свещи, слага цветя. А виждате ли ей онзи малък камък? — посочи той вляво от гроба на

Шункин. — Старата жена слага и на него цветя, гори благовония и се моли. Тя плаща на храма да четем сутри и на двата гроба.

Аз се приближих до камъка. Той беше може би два пъти по-малък от онзи, който се издигаше на гроба на Шункин. На лицевата страна бе издълбано посмъртното име „Почтен праведник Киндай“, а на задната се четеше надпис: „Саске Нукуи, с псевдоним Киндай, ученик на Шункин Модзуя. Напуснал света на 14 октомври 40-а година Мейджи^[4], на 82 години“.

Ето, значи, къде почиваше слепият музикант. Гробът му бе старателно почистен и подреден — старицата от чайния павилион „Хаги“ се бе погрижила и за него. Но надгробният камък бе по-малък от този на Шункин, пък и самата дума „ученик“ говореше сякаш за желанието на предания Саске да продължи и в смъртта да служи смирено на любимата си учителка.

Изправен на склона до двата камъка, огрени от лъчите на залеза, аз се любувах на разпрострелия се пред погледа ми град. Веригата на хълмовете се точеше на запад чак към будисткия храм „Тенноджи“. Може би тя не се бе променила от времето на стария Нанива^[5]. Отровена от пушека, зеленината вече бе загубила свежестта си, исполинските дървета бяха обрулени и прашни и пейзажът навяваше чувство на печал. Навярно когато тези паметници са били поставени, тук е била дивна местност, но и сега тя е неповторима с тишината и с красивата гледка, която се открива. Тук, над най-големия индустриален град на Изтока с безбройните високи сгради, прорязващи вечерния здрач, почиват, унесени във вечен сън и свързани с необичайна съдба, учителка и ученик. Осака се е променила неузнаваемо и само двата надгробни камъка напомнят за вечно живата любов на Саске и Шункин.

Родът Нукуи принадлежал към последователите на будистката секта Ничирен^[6] и всички Нукуи, освен Саске, са погребани в родното им градче Хино в провинция Гошу. Воден от повелята на чувствата си, Саске се отказал от вярата на своите прадеди и встъпил в сектата Доджо, за да не се раздели и в смъртта с любимата си. Всичко, свързано с погребението на двамата — как да се разположат надгробните камъни, колко да са големи те и къде да се издълбаят имената, — било, казват, решено още преди кончината на Шункин. Камъкът на нейния гроб бе висок шест шаку^[7], а този на гроба на

Саске — не повече от четири. Над гроба на Шункин бе разперила закрилнически клоните си голяма ела. А малко по-встрани, където клоните на елата едва достигаха, бе надгробният камък на Саске. Той приличаше на паднал на колене предан слуга.

Гледах двата гроба и си представях колко вярно е служил Саске на своята учителка. Изведнъж ми хрумна, че навярно и камъните имат душа. В тези двата може би се бяха вселили душите на влюбените и те и досега продължаваха да се радват на своето отдавна отлетяло земно щастие. Подвих колене пред гроба на Шункин и прочетох с благоговение молитва. После докоснах с ръка грапавата повърхност на камъка върху гроба на Саске. Поех нагоре. Погълнат от мисли, дълго бродих по хълма, докато слънцето не потъна зад големия град.

Неотдавна съвсем случайно ми попадна една книжка, озаглавена „Житието на Модзуя Кото“. Тя всъщност пробуди интереса ми към съдбата на Шункин. Книжката бе около трийсет страници, с едро написани йероглифи върху стара японска хартия. На третата година от смъртта на Шункин нейният ученик вероятно бе решил да издаде биографията ѝ, за да я разпространи в тесен кръг приятели и близки. Книгата бе написана в стар стил и за Саске се говореше в трето лице, но нямаше съмнение, че той е събрал материала. Това даваше повод да се предполага, че Саске е и нейният автор.

Ето и откъс от книгата:

„Семейството на Шункин от поколения наред държеше аптека в района Дошо-мачи в Осака. На фирмата на магазина пишеше «Ясудзаемон Модзуя». Бащата на Шункин — Ясудзаемон, бе седмият търговец в рода. Майка ѝ Шиге произхождаше от фамилията Атобе от квартала Фуя-чо в Киото. Тя бе дарила Ясудзаемон с двама синове и четири дъщери. Шункин, родена на 24 май 12-а година Бунсей^[8], бе втората дъщеря в семейството.

Още като дете Шункин правеше впечатление с изключителната си интелигентност, изящна външност и изтънченост. На четиригодишна възраст тя започна да учи танци и без много труд постигна такава пластичност и грация, че надмина дори най-добрите танцьорки. Очарован, учителят ѝ казваше, че с външността си и с таланта си тя би могла да стане най-известната гейша в страната, ако

не произхождаше от такова заможно и почтено семейство. Шункин се научи да чете и пише по-рано от другите деца в семейството и скоро надмина двамата си братя“.

Чувствата, които Саске е изпитвал към Шункин, ме навеждат на мисълта, че някои неща в тази история са доста преувеличени. Но съществуват и други доказателства за грациозността и изтънчеността на Шункин.

По онова време жените били ниски на ръст. Самата Шункин била около пет шаку, с фино личице, малки и много изящни китки и глезени. Запазена е една нейна снимка, направена, когато Шункин е била на трийсет и седем години. Лицето ѝ е овално, с класическа форма, а деликатният ѝ нос и прекрасните ѝ, с великолепен разрез очи са сякаш изваяни с любов от пръстите на скулптор. В тази напукана и избеляла от времето като далечен спомен фотография не откриваме нищо повече от присъщото изящество на жена от заможно осакско семейство — красива, но лишена от индивидуалност. Шункин изглежда и на трийсет и седем, и на двайсет и седем години. Снимката е направена след почти две десетилетия, откакто е загубила зрението си. Но като я гледаш, не ти се вярва, че е сляпа, по-скоро ти се струва, че само е притворила очи.

Харуо Сато^[9] веднъж заявил, че глухите изглеждат глупаци, а слепите — мъдреци. В стремежа си да долови какво му говорят, глухият мръщи вежди, кокори очи, отваря уста, протяга шия и това го прави смешен и глупав. А слепецът седи спокойно, с леко наклонена глава, и погледнат от страни, прилича на потънал в дълбок размисъл мъдрец. От друга страна, ние може би просто сме свикнали с притворените, излъчващи състрадание очи на Буда и будисатвите. Те ни карат да се изпълваме с преклонение пред милосърдието и благодетелността им. А и Шункин от снимката е толкова миловидна, че в притворените ѝ очи, като във взора на богинята на милосърдието Каннон, се долавя състрадание.

Доколкото ми е известно, това е единствената снимка на Шункин. В детството ѝ фотографията все още не е била позната в Япония, а и в същата година, когато е направена снимката, Шункин е била неочаквано сполетяна от такова нещастие, след което тя за нищо на света не е могла да разреши да я снимат. Как е изглеждала в действителност, можем да съдим само по тази избледняла вече от

времето снимка. Читателят навярно ще добие твърде смътна и неточна представа за Шункин, но фотографията е по-неясна дори от описанието, което се постарях да направя.

Всъщност в годината, когато се е снимала, тоест когато Шункин е била на трийсет и седем години, Саске също ослепява. Може би сетният му спомен за нейния образ е бил близък до снимката. Но дали ликът на Шункин, който слепият музикант е пазил до гроб в паметта си, не е избледнял като фотографията? Дали въображението не е измествало постепенно отслабвалата памет, за да сътвори образ, съвършено различен от истинския лик на безкрайно скъпата нему жена?

А ето какво научаваме по-нататък от „Житието на Шункин“:

„Родителите на Шункин я пазеха като съкровище и я обграждаха с много повече нежност и внимание, отколкото другите пет деца. Тя бе на девет години, когато я сполетя нещастие — очна болест отне зрението ѝ. Родителите ѝ бяха съкрушени от скръб. От жалост към чедото си майка ѝ като че ли загуби разсъдък си и възненавидя целия свят. Шункин престана да взема уроци по танци и реши да се посвети изцяло на музиката — на изкуството на кото и шамисен^[10]“.

Неизвестна е болестта, отнела зрението на Шункин, а и в „Житието“ не се споменава нищо повече за това. Саске, казват, веднъж заявил: „На високото дърво и вятърът завижда. Заради красотата и таланта си моята учителка два пъти в живота си стана жертва на завист“. Ученикът, изглежда, загатвал за някаква тайна, причинила нещастията на неговата учителка.

При друг случай Саске споменал, че Шункин е жертва на инфекциозна очна болест. Макар и доста разглезена като дете, тя била по природа весела и общителна, отнасяла се добре с прислугата и всички много я обичали. Знае се обаче, че дойката на по-малката ѝ сестра я мразела заради явното пристрастие на родителите ѝ към нея. Болестта на Шункин е причинена от инфекция на слузестата мембрана на очите. Ето защо Саске не изключвал възможността тя да е била заразена нарочно от дойката. Не е ясно обаче дали Саске е имал достатъчно доказателства за подобно предположение.

След като ослепяла, Шункин станала много капризна и избухлива. Саске страдал и може би в мъката си бил склонен да

подозира съвсем невинни хора. Нищо чудно обвиненията му по адрес на дойката да са само плод на раздразнена фантазия.

Във всеки случай причините остават неизвестни. Знае се само, че на девет години Шункин е загубила зрението си.

В „Житието“ пише, че Шункин престанала да взема уроци по танци и се посветила на музиката. С други думи, слепотата накарала момичето да потърси утеха в музиката. Шункин често казвала на Саске, че истинското ѝ призвание е танцът и онези, които се възхищават от изпълненията ѝ на кото и шамисен, изобщо нямат представа на какво е способна тя. Ако виждала, никога нямало да се заеме с музика. Нима не звучи малко нескромно твърдението ѝ, че е постигнала толкова много дори в изкуство, към което не е изпитвала особено влечение? Или може би Саске преувеличава и в желанието си да ни убеди колко талантива е неговата любима, придава твърде голямо значение на случайно изречени думи?

Името на старицата от чайния павилион „Хаги“, същата онази, която се грижеше за двата гроба, бе Теру Шигисава. Навремето тя учела в музикалното училище по кото към школата „Икута“ и била ученичка на Шункин и Саске Нукуи, а също и тяхна вярна прислужница до последните години от живота им. Според нея Шункин наистина се славела като голяма танцьорка. От пет-шестгодишна възраст тя започнала да учи кото и шамисен и до края на живота си не се отказала от музикалните си занимания. Посветила се била на това изкуство не заради слепотата си, а защото по онова време било прието момичетата от заможни семейства от малки да учат музика. На деветгодишна възраст Шункин запомнила по слух мелодията на песента „Лунен сърп“ и сама я аранжирала за шамисен. Нямало убедително доказателство за изключителното дарование на момичето. А след като ослепяла, тя с цялото си сърце и душа се посветила на музиката и други развлечения за нея не съществували. Може би старицата е права и Шункин наистина още в детството си се е проявила като талантива музикантка. Аз обаче се съмнявам дали Кото Модзюя е била изкусна танцьорка.

Макар че влагала сърце и душа в своите изпълнения, отначало Шункин не мислела да си изкарва прехраната като музикантка. Не грижата за насъщния я накарала да открие своя музикална школа. Месечната издръжка, която получавала от дома на родителите си,

макар и недостатъчна да покрие екстравагантните ѝ нужди, била по-голяма от припечеленото от уроците. Без да се измъчва от мисли за бъдещето, Шункин се занимавала упорито, със страст. И както пише в „Житието“: „... на петнайсетгодишна възраст постигна такъв успех, че никой от съучениците ѝ не можеше да се сравни с нея“.

Според Теру Шигисава Шункин обичала да се хвали колко внимателен и търпелив бил към нея известният със своята строгост и взискателност маестро Шуншо и как никога не ѝ се карал. Затова Шункин не страдала и не се бояла от него като другите ученици.

Но и най-взискателният учител не би посмял да се отнася толкова строго към момиче от богато семейство, както към децата на обикновените артисти и музиканти. Освен това Шуншо може би дълбоко съчувствал на малката си ученичка, родена в охолство, но загубила зрението си по волята на зла орис. Той, разбира се, се прекланял преди всичко пред таланта ѝ и се грижел за нея повече, отколкото за собствените си деца. Когато боледувала, Шуншо не пропускал да изпрати някого в дома ѝ в Дошо-мачи или лично отивал да я навести. Всички знаели, че Шункин е неговата гордост. Той винаги я давал за пример на учениците си. „Учете се от малката Модзю!“ Позволявал си да я нарича така, защото давал уроци и на по-голямата ѝ сестра и изобщо се считал за близък на семейството. „Скоро ще бъдете принудени да си изкарвате хляба с този занаят, а вие не можете дори да се мерите с това малко същество, което се занимава заедно с вас само от любов към изкуството.“

Понякога прекаленото благоразположение на учителя към Шункин ставало причина за недоволството на учениците. Те се сърдели, а той ги укорявал: „Колкото по-взискателен е един учител, толкова по-добре за учениците му. Щях да съм истински добър към това дете, ако му се карах. Но Шункин е толкова талантлива, така бързо запомня, че и без да се занимавам с нея, тя пак ще се справи отлично. На всичко отгоре Шункин е от богато семейство и няма да изкарва прехраната си с музика. Вместо да ѝ отделям повече време, аз си хабя силите да направя прилични музиканти от такива празноглавци като бас. А вие се оплаквате“.

Училището на Шуншо се намирало в Уцубо, на около десет чо^[11] от дома на Модзуя. Всеки ден Шункин ходела на уроци. Водел я за ръка един от помощниците на баща ѝ — Саске. Оттогава започнала връзката ѝ с него.

Както вече споменах, Саске бил родом от Хино, провинция Гошу. Семейството му имало магазинче за лекарства. И баща му, и дядо му се били учили на занаят в аптеката на Модзуя в Осака, тъй че Саске бил принуден да продължи семейната традиция.

Саске бил четири години по-голям от Шункин. Започнал да работи при Модзуя на тринайсетгодишна възраст. Тогава Шункин била деветгодишна — възрастта, на която загубила зрението си. Когато Саске дошъл в дома на Модзуя, прекрасните очи на момичето били вече затворени завинаги. До края на живота си Саске бил щастлив, че нито веднъж не видял блясъка им. Ако я бил срещал, преди тя да ослепее, лицето ѝ може би нямало да му се стори толкова свършено. От момента, в който за пръв път я зърнал, тя му се струвала божествено красива и той не откривал никакъв недостатък у нея.

В наше време заможните осакски семейства предпочитат да живеят извън града. Дъщерите им обичат да спортуват на слънце и въздух и хубостта на девойките, отгледани между четирите стени на дома, не е вече на мода. Но и до ден-днешен градските момичета са по-изящни и по-деликатни от селските. Те са по-нежни и по-болнави. Но това правило важи не само за Осака, а и за всички по-големи градове. В Едо^[12] жените се гордеят с мургавината си, а в старите търговски семейства в Осака и Киото особено ценят бялата кожа. Дори младежите от такива семейства са твърде хилави и женствени. Едва след като прехвърлят трийсетте, лицата им загрубяват, те бързо напълняват и скоро придобиват осанка, достойна за процъфтяващи търговци. А дотогава са бледи като девойки, а и облеклото им ги прави да изглеждат доста женствени. Колко ли прекрасна е била за селското момче Саске снежната белота и прозрачната чистота на кожата на Шункин — момиче от заможно градско семейство, отгледано в мрачните стаи на дома.

По това време по-голямата сестра на Шункин била дванайсетгодишна, а едната от по-малките сестри — шестгодишна. За току-що пристигналия от провинцията Саске и четирите дъщери на

семейство Модзуя били удивително чаровни, но най-силно го поразила странната прелест на сляпата Шункин. Невиждащите ѝ очи му се стрували далеч по-прекрасни и светли от очите на нейните сестри. Той усещал, че лицето ѝ е самото съвършенство и че то просто не може да бъде друго.

Всички казвали, че Шункин е най-красивата от четирите сестри, но в това твърдение влагали, изглежда, известно съжаление. Саске дори се дразнел. И на преклонна възраст нищо не го обиждало така болезнено, както слуховете, че обичал Шункин от съчувствие.

„Каква нелепост! — с възмущение възкликвал той. — От съчувствие се нуждаят само онези, които разпространяват подобни слухове. Лицето на моята учителка не буди у мен ни най-малко съжаление. Такава красива и талантива дама няма защо да бъде съжелявана. Тя е права да ме съжелява и да ме нарича «бедният ми Саске». Ние сме физически пълноценни, носът и устата ни са на мястото, но нима можем да се сравняваме с господарката! Не сме ли ние недъгавите?“

Така разсъждавал той много по-късно, а в началото не съзнавал своите чувства, макар пламъчето на любовта да се разгаряло все по-силно в сърцето му. Та нали Шункин не била просто невинно момиченце, а дъщеря на неговия господар. Нямамо за Саске по-голямо щастие от това, че му разрешават да я съпровожда всеки ден до дома на учителя Шуншо. Хората недоумявали защо Модзуя рискуват да поверят своето съкровище на новото момче. Но всъщност Саске не бил единственият, комуто я поверявали. Понякога с Шункин излизала някоя от прислужниците, друг път до дома на учителя ѝ я отвеждал някой от по-старите помощници на баща ѝ. Но един ден Шункин заявила, че ще излиза вече само със Саске, и да я съпровожда, станало негово ежедневно задължение. Той тъкмо навършил тринайсет години.

Сияещ от гордост, Саске водел за ръка Шункин към училището на Шуншо. След урока, отново хванати за ръце, двамата се връщали къщи. Шункин почти не разговаряла със Саске, а той я водел внимателно, без да смее да пророни дума. Когато веднъж я попитали защо точно него е избрала за придружител, тя отвърнала: „Защото се държи прилично и не ми досажда с приказки“.

Както вече споменах, като дете Шункин била весела и приветлива, но слепотата помрачила постепенно характера ѝ,

усмивката почти изчезнала от лицето ѝ. Може би Саске ѝ харесвал именно защото изпълнявал задълженията си, без да я притеснява с присъствието си.

Казват, че Саске не обичал да гледа лицето на Шункин, когато тя се смеела. Усмивката ѝ му причинявала болка, защото в смеха на слепеца винаги се долавя някаква непълноценност.

Дали Шункин предпочитала Саске само защото той никога не ѝ досаждал? Или долавяла смътно чувствата му и изпитвала тайно задоволство? Трудно е да се повярва, че деветгодишно момиче е способно на подобно нещо. Не било ли това по-скоро плод на необичайната за възрастта ѝ съобразителност, на силно изостреното ѝ от слепотата шесто чувство?

Може би това е истината. По-късно, когато Шункин съзнавала напълно чувствата си към него, самолюбието не ѝ позволявало да излее душата си и тя дълго време забранявала на Саске да говори за това. Дори когато интимната им връзка станала всеизвестна, тя, изглежда, се отнасяла с него, сякаш той не съществува. Поне на младежа му се струвало така.

Когато излизали, Саске вдигал лявата си ръка до рамото ѝ, а Шункин полагала дланта си върху неговата. За нея той не бил нищо повече от опора. Тя никога не му казвала какво желае — достатъчен бил само един неин жест, леко свиване на веждите или неясен шепот и Саске веднага разбирал. Ако той не забелязвал и не отгатвал мигом желанието ѝ, тя не скривала раздразнението си. Винаги нащрек, Саске следял всяко движение на тялото ѝ, всеки израз на лицето ѝ. Така Шункин подлагала на проверка вниманието му. Разглезена от дете, с изострена чувствителност на слепец, тя не давала на Саске нито миг покой.

Веднъж в дома на Шуншо, докато чакали реда ѝ за урок, Шункин изчезнала незабелязано. Саске се изплашил и се втурнал да я търси. Видял я да излиза от тоалетната. Винаги, когато искала да отиде до тоалетната, Шункин ставала, без да каже дума, а Саске я следвал до вратата, изчаквал я да излезе и ѝ поливал да си измие ръцете. Ала този път от разсеяност не забелязал кога е напуснала мястото си. Когато Саске притичал, тя тъкмо протягала ръка към съда с вода. Той ѝ се

извинил с треперещ глас. „Нищо, нищо“ — отвърнала Шункин и поклатила глава. Но той знаел какво означава това нейно „нищо“. Не му оставало друго, освен да вземе тасчето и да ѝ полее. Макар и късно, по-добре било да направи нещо, отколкото да се вайка.

Друг път, в един топъл летен следобед, когато изчаквали реда си за урок и Саске чинно седял зад господарката си, тя промърморила: „Ох, каква горещина!“ — а той се съгласил вежливо: „Да, наистина е горещо“. След кратко мълчание тя отново повторила: „Ох, каква горещина!“. Най-сетне той отгатнал желанието ѝ, разтворил ветрилото си и започнал да ѝ вее. Едва тогава Шункин се успокоила. Но щом полъхът на ветрилото отслабнал, тя въздъхнала: „Горещо е!“. Ето в какво се изразявали капризите и своеволието на Шункин. Но така постъпвала тя само със Саске. С другите слуги била по-сдържана. Саске винаги изпълнявал безропотно желанията ѝ. Може би затова Шункин се чувствала най-добре с него и го избрала за свой придружител. А за Саске било огромна радост да ѝ служи, да удовлетворява прищевките ѝ, които приемал като жест на особено благоразположение.

Стаята, в която маестро Шуншо преподавал уроци, се намирала в дъното на коридора на втория етаж. Когато идвал редът на Шункин, Саске ѝ помагал да се изкачи по стълбата, настанявал я срещу учителя, поставял пред нея инструмента и слизал долу да я чака, докато свърши урокът. После отново се качвал, за да я посрещне. Целият нащрек, Саске се ослушвал кога ще приключат, готов да хукне нагоре. Така той постепенно запомнил някои от мелодиите, които свирела Шункин, и у него започвал да се пробужда интерес към музиката.

А за да се прочуе по-късно като знаменит музикант, навярно не му е липсвал и талант. Но разбира се, ако не бил слуга на Шункин и в пламенното си любовно увлечение не подражавал във всичко на господарката си, Саске щял до края на живота си да бъде един най-обикновен аптекар. Ала дори и в старостта си — вече сляп и известен като превъзходен музикант, той не позволявал да сравняват изкуството му с майсторството на неговата учителка и казвал, че дължи всичко само на нея. Думите му едва ли отговаряли на истината, защото Саске винаги прекалено подценявал себе си, а нея възхвалявал до небесата.

Но, така или иначе, не можем да не се съгласим, че Шункин притежавала необикновен талант, а Саске бил изключително упорит и трудолюбив.

Когато вече карал четиринайсетата си година, Саске решил да си купи тайно шамисен и започнал да спестява малкото, което получавал от господаря си. Към него прибавял и дребните бакшиши. След половин година успял да си купи евтин шамисен, колкото да може да се упражнява. Без да го забележат, Саске отнесъл инструмента в таванската си стаичка и оттогава всяка нощ, след като всички заспивали, той се упражнявал. Отначало и през ум не му минавало да се посвети сериозно на музиката. Още повече че трябвало да продължи бащиния си занаят. И само неговата преданост към Шункин и любовта му към всичко, което ѝ се нравело, го принудили да направи музиката своя професия. Не че искал с това да спечели любовта ѝ. Напротив, той криел тайната си дори от Шункин.

Саске живеел в тясната прихлупена таванска стаичка заедно с няколко аптекари и помощници. Бил се разбрал с тях, че няма да им пречи да спят, а те от своя страна му обещали да не го издават, че нощем свири. Съквартирантите на Саске били в такава възраст, че заспивали веднага щом сложели глава на възглавницата. Никой не се оплаквал, че Саске го смущава с музиката си. Но все пак той изчаквал търпеливо, докато те заспят дълбоко, после ставал, затварял се в килера, където държали дюшеците и юрганите, и свирел. И в таванската стая било задушно, а лете, затворен в килера, Саске едва издържал на жегата. Затова пък, уединен в мрака на таванското помещение, той не чувал нищо, дори хъркането на съквартирантите си, а и звънът на струните не смущавал нощния покой. Наистина Саске не можел да си позволи да свири с перце и трябвало съвсем леко да докосва с пръсти струните на шамисена. Но тъмнината в килера не му пречела, нещо повече — тя го въодушевявала. Представял си вечния мрак на слепотата, в който свирела и неговата любима. Саске изпитвал огромно блаженство, че може и той да се потопи в царството на мрака. И след като му разрешили да се упражнява свободно, по навик продължавал да свири със затворени очи, обзет единствено от желанието да сподели участта на своята любима, да изпита трудностите, с които се сблъскват слепите. Понякога той като че ли наистина им завиждал. Затова и слепотата му по-късно не учудила

никого. Всички, изглежда, мислели, че Саске просто е осъществил заветната мечта на своето детство.

Не е лесно да се научиш да свириш, на който и да е музикален инструмент, а още по-трудно е на цигулка и на шамисен, защото те непрекъснато трябва да се настройват.

По времето, когато все още нямало ноти и самоучители, за да се научиш да свириш на кото дори с учител, били необходими три месеца, а на шамисен — три години. Саске нямал пари да си купи кото, а и не можел да внесе в къщата такъв обемист инструмент.

Не му оставало нищо друго, освен да избере шамисена. Още от самото начало Саске умее без чужда помощ да подбира мелодиите, които свирел. Това говори и за музикалната му дарба, и за вниманието, с което се вслушвал в упражненията на учениците в дома на маестро Шуншо. Когато разучавал различните мелодии и се мъчел да овладее високите и ниските тонове, той разчитал само на слуха си.

За щастие, около половин година никой, освен съседите му по стая, не узнал неговата тайна. Но веднъж през зимата се случило нещо неочаквано. На разсъмване, към четири часа, когато навън било още съвсем тъмно, майката на Шункин излязла до тоалетната и изведнъж дочула тихите звуци на шамисена. В онези далечни времена музикантите правели така наречените „хладни упражнения“. Те ставали преди изгрев-слънце, излизали навън и свирели под напора на ледения вятър. Но по улиците на Дошо-мачи, с наредените едно до друго магазинчета, не се срещали музиканти или хора на изкуството като в увеселителните квартали на града и да чуеш музика, и то в такъв ранен утринен час, било наистина необичайно. А и музикантът не просто свирел, а едва докосвал струните, сякаш се стараел да не смути нощния покой. Той, изглежда, бил твърде прилежен, защото повтарял упорито едно и също място от песента.

Майката на Шункин се удивила, но си легнала, без да придава особено значение на това, което чула. Но и през други нощи, когато ѝ се налагало да става, тя чувала странните звуци. Чули ги и други в къщата. Всички се чудели откъде ли идват. Те звучали тайнствено, но не приличали на барабаненето на язовеца по търбуха си^[13].

Всичко щяло да бъде наред, ако Саске продължавал да се упражнява в килера, но тъй като му се струвало, че никой не му обръща внимание, той станал по-смел. Заради упражненията обаче Саске крадял от съня си, а и задухата в тесния килер много го изтощавала и той задрямвал над инструмента. Към края на есента започнал да свири въвн на площадката на покрива, където сушили прането. Обикновено лягал да спи заедно с другите работници от аптеката в десет часа вечерта, а призори, около три, ставал, грабвал шамисена и излизал на площадката. Там Саске свирел, докато от изток небето не започнело да просветлява. По такова време го чула и майката на Шункин. Площадката била на покрива на аптеката, над таванските стаи за помощниците, а до семейните покои звуците на шамисена стигали през коридора, който свързвал дома с аптеката.

Най-сетне господарите подложили на разпит всички работници и тайната на Саске била разкрита. Извикали го при главния аптекар. Той го нахокал жестоко, предупредил го да не се занимава повече с такива работи и му отнел шамисена. Но ето че съвсем неочаквано Саске бил спасен — господарите заявили, че искат да го чуят как свири, и самата Шункин се застъпила за него.

Саске мислел, че тайното му увлечение ще оскърби Шункин. Та нали той бил само един обикновен помощник в аптеката на баща ѝ и освен със задълженията си не бивало да се занимава с нищо друго. И съжаление, и упрек от нейна страна щели да му бъдат еднакво неприятни. А когато тя му казала да изсвири нещо, Саске съвсем се смутил. Той, разбира се, щял да се почувства неимоверно щастлив, ако искрените му чувства трогнали сърцето на малката му господарка, но не смеел да се надява на подобно нещо. По-скоро му се струвало, че Шункин иска да се позабавлява с него и да го направи за смях. Освен това Саске се стеснявал да свири пред хора.

Но Шункин продължавала да настоява, към нея се присъединили и майка ѝ, и сестрите ѝ. Най-сетне Саске бил извикан в семейните покои и там, страшно развълнуван, изсвирил всичко, което бил научил сам. Това първо изпълнение пред публика му струвало много усилия. Той можел да свири доста добре пет-шест мелодии. Накарали го да изпълни всичко, което знаел. Саске събрал кураж и засвирил и запял така, сякаш от това зависела съдбата му. Разбира се, песните той бил разучил по слух. Знаел и лесната песничка „Черни коси“, и по-трудната

— „Песен на берачките на чай“. Може би първоначално Модзюя наистина са искали да се подиграят със Саске, но като го изслушали и разбрали, че за съвсем малко време сам е успял да научи толкова много, всички се възхитили. Господарите били очаровани и от неговата техника на изпълнение, и от гласа му, и единодушно признали изключителните способности на момчето.

В „Житието на Шункин“ пише:

„Усърдието на Саске ѝ направи впечатление и Шункин реши да се заеме с неговото обучение, като му заяви: «Сега ти си длъжен да посветиш на упражненията цялото си свободно време». А когато и баща ѝ — Ясудзаемон — даде съгласието си, Саске не можеше да си намери място от радост. Всеки ден в определено време го освобождаваха от работа в аптеката и той отиваше на урок при Шункин. И така това единайсетгодишно момиче и този петнайсетгодишен юноша се оказаха свързани, освен като господарка и слуга и като учителка и ученик“.

Доста странно е защо своенравната Шункин изведнъж проявила симпатия към Саске. Някои твърдят, че околните ѝ внушили да го направи свой ученик. Макар и обградено от уют и грижи, сляпото момиче се чувствало доста самотно. Прислугата и родителите на Шункин непрекъснато се чудели как да я развличат и откъсват от самотата. А когато разбрали за увлечението на Саске, слугите, които често страдали от капризната си господарка, опитали да се отърват от задълженията си, като накарат Саске да бъде повече около нея. Може би именно те подклаждали суетата на Шункин, като я убеждавали колко чудесно би било, ако тя прояви благосклонност към момчето и стане негова учителка и че Саске, който и без това е истински талант, ще ѝ бъде безкрайно благодарен.

Знае се обаче, че Шункин ненавиждала ласкателствата и едва ли е обръщала внимание на уговорките на прислугата. Може би най-сетне тя престанала да презира Саске и дълбоко в душата ѝ се пробудил все още неосъзнат интерес към момчето, може би усетила смутните трепети на първата любов.

Но каквито и да са причините, и слугите, и нейните родители се зарадвали, когато Шункин заявила, че ще дава уроци на Саске. Никой не си задавал въпроса дали единайсетгодишното момиче, колкото и

даровито и способно да било, щяло да се справи със задълженията си на учителка. По-важно било да разсеят скуката ѝ, а и те самите да отдъхнат от непосилните понякога грижи. Така започнала замислената от възрастните игра на учителка и ученик. Тя се играела заради Шункин, а не заради Саске, но полза имал не друг, а самият той.

В „Житието“ пише, че всеки ден в определен час Саске оставял работата си в аптеката и отивал на урок при Шункин. А като прибавим към това и часовете, които той прекарвал с нея, за да я придружава до дома на учителя Шуншо, за аптеката едва ли му оставало много време.

Изглежда, Ясудзаемон се чувствал виновен пред родителите на Саске, че вместо да направи сина им търговец на лекарства, го превръща в играчка на дъщеря си. Но настроението на момичето го тревожело много повече от бъдещето на някакъв си помощник, а и Саске нямал нищо против. Затова бащата на Шункин дал мълком благословията си.

Оттогава Саске започнал да нарича Шункин „госпожо“. Към него тя се обръщала само по име и се стараела във всичко да подражава на учителя Шуншо, който бил известен със своята строгост.

Ето как започнала замислената от възрастните игра на учителка и ученик. Шункин се забавлявала и забравяла самотата. Времето летяло, но двамата и не помисляли да се откажат от това развлечение, а след няколко години станало съвсем ясно, че детската игра вече не е нито детска, нито игра, а нещо много по-сериозно.

Всеки ден в два часа Шункин ходела на урок по музика при своя учител в Уцубо. Урокът траел около час. След това тя се връщала вкъщи и посвещавала останалата част от деня на упражнения. След вечеря, ако била в добро настроение, викала Саске на урок при себе си. Така започнали да се занимават ежедневно, понякога до девет-десет часа вечерта. Прислужниците на долния етаж чували често виковете ѝ. „Саске, какво ти обяснявах досега? Не, така не може да продължава! Ще свириш, ако трябва и цяла нощ, докато го научиш добре! — крещяла тя, ругаела го и го биела. — Глупак! Толкова ли ти е трудно да запомниш една мелодия?“

Както е известно, в онези стари времена физическото наказание в училище се считало за нещо съвсем естествено. Така например известният актьор от кукления театър „Джорури“ — Дайю Кошиджи Втори, имал голям белег между веждите си, спомен от удара с тояга,

който му бил нанесъл неговият учител. Известен е и случаят с Тамаджиро Йошида от театър „Бунраку“. Веднъж на репетиция той асистирал на учителя си — прочутият актьор Тамадзо Йошида — и не успял да задвижи както трябва краката на една кукла самурай, и то в най-важната сцена от пиесата. Разярен, учителят изкрещял: „Глупак!“, замахнал със сабята на куклата и ударил ученика си по тила. Тамаджиро и досега има белег. А Тамадзо, също на младини, пострадал от своя учител, който хвърлил по него една кукла и му счупил главата. Куклата, разправят, се окървавила, а краката ѝ отхвъркнали. Тамадзо помолил учителя си да му разреши да вземе за спомен откъснатите крака на куклата. После ги увил в скъпа копринена кърпа и ги положил в дървена урна. От време на време ги вадел и им отслужвал молебен като на покойната си майка. Чували го да казва със сълзи на очи, че ако учителят не му бил счупил главата, той щял до края на живота си да остане един посредствен актьор.

Известен е и случаят с покойния музикант Дайю Осуми, който като ученик си спечелил прякора Дръвник, защото много трудно запомнял. Негов учител бил прочутият Дамбей Тойодзава, известен като Великия Дамбей. В една знойна лятна вечер Осуми бил на урок по шамисен при учителя си и разучавал песен от една пиеса. Но на едно място така се затруднил, че колкото и да го повтарял, нищо не излизало. Накрая Дамбей недоволно се оттеглил зад мрежата против комари. А Осуми продължил да повтаря упорито трудния пасаж, докато комарите не изсмукали кръвта му, а въвн не започнало да се развиделява. Учителят Дамбей се бил унесъл в сладка дрямка. Упоритият Осуми не се отчайвал и повтарял ли повтарял. Най-сетне изпод мрежата се чул гласът на Дамбей: „Ето, извири го най-последно както трябва“. Учителят не спял, а цяла нощ слушал внимателно.

В миналото такива истории не били рядкост. Случвало се и в кукления театър, и в школите по кото и шамисен. Само че мнозинството от учителите по музика били слепи и не им липсвали присъщите на физически недъгавите хора упоритост и твърд характер. Такъв бил и маестро Шуншо — учителят на Шункин, — известен с жестоките си методи на преподаване. Той често ругаел и биел учениците си, много от които също били незрящи. Няколко пъти се случвало сляпо дете, за да се предпази от удара, да падне по стълбата надолу, стискайки в ръце шамисена.

Впоследствие, когато Шункин открила школа по кото и шамисен и имала вече свои ученици, тя също се прочула с прекалената си строгост, причина, за която било може би желанието ѝ да подражава на маестро Шуншо. Но всичко това започнало от играта със Саске на учителка и ученик и едва по-късно грубостта ѝ станала навик. Много учители нанасяли побой на учениците си, но малко учителки си позволявали да удрят своите възпитаници, както правела Шункин. Склонен съм да мисля, че действията ѝ са били плод на садистични наклонности. Трудно е след толкова години да се разбере истината. Само едно е сигурно — в игрите децата винаги се мъчат да подражават на възрастните. А Шункин, макар че била любимката на стария музикант и той никога не я наказвал, знаела отлично как се отнася той към останалите ученици. С детското си сърце решила, че именно такъв трябва да бъде истинският учител, и в игрите си със Саске тя, естествено, започнала да подражава на Шуншо. Навикът да бъде груба укрепнал постепенно и станал нейна втора природа.

Може би Саске наистина е бил доста ревлив, защото, когато Шункин го удряла, започвал да плаче с цяло гърло. Щом го чуели да плаче, досещали се, че Шункин го е наказала.

Родителите на Шункин, отначало доволни, че детето им се забавлява, започнали да се безпокоят, че играта може да свърши зле. И без това звуците на кото и шамисен до късно през нощта смущавали околните, а когато към това се прибавяли крясъците на Шункин и риданията на Саске, ставало съвсем непоносимо. Понякога, изплашени от виковете и разтревожени за Саске, прислужниците се втурвали в стаята и се мъчели да прекратят урока, като упреквали Шункин, че е твърде строга с момчето, а това никак не подобава на една дама. Шункин отвърщала гневно: „Махайте се оттук! Какво разбирате вие! Това не е игра, аз го уча сериозно и правя всичко за негово добро. Дали ще го хокам и бия, си е моя работа! Разберете го най-после!“.

А ето какво четем в „Житието на Шункин“:

„Вие ме подценявате заради това, че съм млада и потъпквам свящото в изкуството — крещеше Шункин. — Млад или стар, всеки, който е станал учител, трябва да се държи с необходимото достойнство. Уроците ми със Саске не са никаква игра. Ами че той е

толкова способен, а няма възможност да учи при някой известен музикант. Искам да му помогна да осъществи желанието си и затова се старая да му заменя истинския учител. А вие не можете да разберете това. Махайте се веднага от стаята! — твърдо и гордо отсичаше Шункин и всички бързо излизаха“.

Можете да си представите колко се е горещяла Шункин. Въпреки че с грубостта си тя докарвала Саске до сълзи, щом чуел думите ѝ, сърцето му се изпълвало с безкрайна признателност. Той плачел не само от болка, а и от благодарност, че това момиченце, което било за него и господарка, и учителка, без да пести старание, го заставя да се занимава сериозно.

Колкото и тежко да му било, Саске търпеливо понасял наказанията и със сълзи на очи продължавал да свири упорито дотогава, докато малката учителка не му кажела: „Добре! Достатъчно!“.

Шункин всеки ден била в различно настроение — ту ведро, ту мрачно. Когато се карала, това означавало, че е в добро настроение. По-страшно било, когато, намръщена, дърпала яростно третата струна на шамисена или оставяла Саске да свири и го слушала застинала, без да му прави забележки. В такива моменти Саске се измъчвал най-много.

Една вечер, докато изучавали прелюдията на „Песен на берачите на чай“, той бил много разсеян и няколко пъти повторил една и съща грешка. Загубила търпение, Шункин положила шамисена на земята и удрайки нервно с дясната ръка по коляното си, запяла в такт с мелодията: „Чири-чири-ган, чири-ган“. После изведнъж млъкнала. Скован от страх, Саске не смеел да спре да свири и правел отчаяни усилия да продължи. Ала колкото повече се стараел, толкова повече грешки допускал. Облян в студена пот, той упорствал, но напразно.

Шункин продължавала да седи безмълвно със стиснати устни и свъсени вежди. Така минали повече от два часа, докато най-сетне майка ѝ, в нощно кимоно, влязла в стаята и помолила дъщеря си да прекрати урока. Бедната жена се опасявала, че подобни крайности могат да навредят на здравето на момичето.

На другия ден бащата и майката извикали Шункин при себе си и ето какво ѝ казали: „Това, че учиш Саске да свири, е похвално, но да хока и удря учениците, може само знаменит учител, а ти самата си все

още ученичка. Ако от дете се държиш така, ще станеш може би прекалено самоуверена, а за човек на изкуството това е пагубно. Да не говорим, че не е красиво момиче от почтено семейство като теб да бие момче или да го нарича «глупак». Отсега нататък определи времето за уроци, за да свършвате в разумни часове. От плача на Саске никой в къщата не може да спи“.

Ясудзаемон и жена му, които никога не се карали на любимата си дъщеря, се опитали така спокойно и внимателно да я придумат, че дори тя — своенравната — ги изслушала, без да възрази. Но това било привидно, а в действителност от приказките им нямало никаква полза. Нещо повече, на следващия урок тя подхвърлила заядливо на Саске: „Колко си безхарактерен! Какъв мъж си, щом от най-малкото нещо се разплакваш и караш хората да ме упрекват, че съм груба с теб. Ако искаш да станеш музикант, стискай зъби и търпи колкото и да те боли. А ако не можеш, ще престана да те уча“. Оттогава Саске започнал да понася мълчаливо обидите и боя.

Модзюя били, изглежда, много силно озадачени от поведението на дъщеря си. Защото и без това тежкия ѝ характер станал съвсем непоносим, откакто започнала да дава уроци на Саске. Родителите на Шункин ненапразно се тревожели. Дружбата ѝ със Саске била за тях и добро, и зло. Саске откъсвал Шункин от самотата и скуката. От друга страна обаче, той изпълнявал всяко нейно желание, а това с течение на времето можело да се окаже пагубно за характера на момичето.

Когато навършил седемнайсет години, Саске с благословията на своя господар започнал да взема уроци при маестро Шуншо и двамата с Шункин престанали да се занимават заедно. Родителите на Шункин вероятно решили да сложат край на играта, която според тях можела да навреди на момичето, ако то продължи да подражава на своя учител. Това решение определило съдбата на Саске. Той бил освободен напълно от задълженията си в аптеката и посещавал дома на учителя Шуншо, но вече не като слуга на Шункин, а като неин съученик. Съкровено желание на Саске най-после се сбъднало, а Ясудзаемон с невероятни усилия съумял да изкопчи съгласието на родителите на момчето. Да, наистина бил посъветвал Саске да се откаже от

аптекаря занаят, но щял да се погрижи да му осигури бъдеще — увещавал ги той.

Може би и Ясудзаемон, и жена му гледали на Саске като на подходящ съпруг на дъщеря им. Трудно било за момиче с физически недъг да разчита на изгоден брак с младеж от благородно семейство, затова родителите на Шункин преценили, че Саске е единствената и най-добра партия за сляпата им дъщеря.

Когато Шункин навършила шестнайсет години, а Саске двайсет, родителите ѝ за първи път отворили дума за женитба. Но колко изненадани останали те, когато чули резкия и категоричен отказ на дъщеря си. „Аз изобщо нямам намерение да се омъжа, а за човек като Саске — и дума не може да става“ — отвърнала сърдито тя.

Изминала година след този разговор. Майката на Шункин започнала да забелязва необичайна промяна във фигурата и походката на дъщеря си. И макар да отпъждавала съмненията, те се засилвали. Трябвало нещо да се направи, защото прислугата скоро щяла да започне да говори. Тайно от мъжа си тя решила да разпита дъщеря си. Но Шункин заявил, че не разбира за какво става дума. След месец-два състоянието ѝ било вече очебийно. Не ѝ оставало нищо друго, освен да признае на родителите си, че очаква дете. Но името на любовника си, с когото се били зарекли да пазят тайна, не пожелала да назове, а когато я попитали дали Саске има нещо общо със случилото се, Шункин възмутена отвърнала: „Какво? Този слуга! Как можете да помислите подобно нещо!“.

Естествено, съмненията падали преди всичко върху Саске. Но след категоричния отказ на Шункин преди година да се омъжи за него, родителите ѝ не вярвали да е той. Още повече че неопитни деца като Шункин и Саске трудно можели, според тях, да скрият от очите на домашните интимните си отношения. А и откакто Саске започнал да учи при маестро Шуншо, вече не се заседявал до късно вечер в стаята на Шункин. Наистина понякога Шункин му помагала да изучава мелодии, но както винаги се отнасяла към него с присъщата си високомерност. Никой от работниците в аптеката и прислугата не допускарал, че между двамата могат да съществуват отношения, различни от тези между господарка и слуга. Дори напротив, Шункин и Саске като че ли подчертавали неравенството между себе си. Домашните се опитали да разберат нещо от самия Саске. Съпрузите

Модзуя били сигурни, че виновникът е може би някой от учениците на Шуншо. Но и от Саске не успели да изтръгнат нито дума. В същото време, подложен на разпит, той се държал много странно: изглеждал гузен и неспокоен и поведението му будело подозрение. Колкото повече го разпитвали, толкова повече се обърквал, а накрая се разплакал и казал, че Шункин му е забранила да разкрива тайната. Опитвали се да го убедят, че няма никакъв смисъл да крие, защото ще стане още по-лошо, молели го да им назове името на момчето, но Саске упорито мълчал. Ясно било, че виновен е не друг, а самият той. На въпросите Саске отвърщал така, сякаш му се искало да удържи на думата си пред Шункин и в същото време да даде на всички да разберат, че виновникът за случилото се е той. Ясудзаемон и жена му най-после се примирили със състоянието на дъщеря си. Не можели само да проумеят защо преди година Шункин толкова категорично отказала да се омъжи за Саске.

Много трудно е наистина да проникнеш в душата на едно младо момиче. Сега, разбира се, най-разумно било да ги оженят двамата и да затворят хорските уста. Майката и бащата се опитали отново да убедят Шункин, но тя отказала категорично: „Не желая да слушам повече за това. Миналата година ви казах, че не мога да помисля за Саске. Благодарна съм за вашите грижи, но дори и сляпа, няма да падна толкова ниско, че да се омажа за своя слуга. Това ще бъде най-голямата обида за бащата на моето дете“. А когато я попитали кой все пак е бащата, тя отговорила, че все едно, няма намерение да се омъжи за него и затова не си струва да им казва името му.

А Саске бил гузен. Ясудзаемон и жена му не знаели вече на кого да вярват. Не можели да си представят, че Шункин има връзка с друг мъж. Допускали, че навярно ѝ е неудобно да признае истината. Все някога, надявали се те, тя щяла да каже и затова решили да не я разпитват повече. Изпратили я незабавно на минералните бани в Арима, за да роди далеч от хорските очи.

Дошъл месец май. Шункин навършила седемнайсет години. Заминала за Арима с две прислужнички, а Саске останал в Осака. През октомври Шункин родила момче. Детето било копие на Саске и нямало място за съмнение, че той е бащата. Въпреки това Шункин не желала и да чуе за женитба с него и продължавала да отрича, че той е бащата на детето. Дори нахокала Саске пред родителите си, задето се държи

подозрително и ѝ създава неприятности. Заповядала му да обясни всичко както трябва. Изплашен, Саске с умолителен тон започнал да мънка: „Нима мога да посегна на дъщерята на своя господар. Та нали от дете дължа всичко на Модзую. Мога ли да бъда толкова неблагодарен.“ Така той се опитвал да изкупи вината си пред Шункин и да я подкрепи в словесния двубой с нейните родители. Ясно било, че няма да се стигне до някакъв разумен резултат.

„Нима не обичаш детето си? Как ще го отгледаме без баща? Ако не пожелаеш да се омъжиш, ще бъдем принудени да го дадем на някого за осиновяване“ — говорили ѝ родителите. Но Шункин не познавала чувствата на майчинството. „Дайте го на когото искате. Аз никога няма да се омъжа и детето ще ми бъде само в тежест“ — отговаряла тя хладно.

И така, бебето било дадено за осиновяване. Оттогава нищо не се знае за съдбата му. Шункин се освободила от нежеланото дете и си възвърнала своята самостоятелност. Както и преди тя ходела на уроци при маестро Шуншо, а Саске я съпровождал.

Отношенията им за никого вече не били тайна. Но когато се отворела дума за женитба, и двамата твърдо отричали, че помежду им може да съществува нещо, освен отношения между господарка и слуга. Родителите на Шункин познавали добре характера на дъщеря си и не било по силите им да ѝ повлияят. Затова не им оставало нищо друго, освен да се примирят с това положение. Изминали няколко години. Шункин тъкмо навършила двайсет години, когато маестро Шуншо починал. Оттогава тя самата започнала да преподава.

Шункин напуснала дома на родителите си и се преместила да живее в Йодоябаши. Верният Саске я последвал. Приживе старият ѝ учител много високо ценял нейните способности. Преди смъртта си той ѝ дал благословията си и псевдонима Шункин, чиято първа сричка заимствал от своето име. Маестро Шуншо правел всичко, което било по силите му, за да се прочуе тя — изнасял заедно с нея концерти, възлагал ѝ солови партии. Затова никой не се учудил, когато след смъртта му Шункин — неговата любима ученичка — открила своя самостоятелна школа. Склонен съм да мисля, че сляпата Шункин е била все пак твърде млада за самостоятелен живот. Може би връзката ѝ

със Саске наложила да се отдели толкова рано от родителите си. Допускам, че след като отношенията им са станали публична тайна, Ясудзаемон и жена му решили, в името на семейния морал, да дадат съгласието си дъщеря им да живее отделно. А и Шункин едва ли е имала нещо против.

Заживяла Шункин заедно със Саске в новия си дом в Йодоябаши. Но всичко вървяло постарому. След смъртта на учителя Шуншо Саске отново започнал да учи при нея. Наричал я „госпожо“, а тя както преди му подвиквала грубо „Саске“. Шункин не допускала да я считат за негова жена. С присъщата ѝ настойчивост тя изисквала от Саске да се отнася към нея като към своя господарка и учителка. Грешките му не прощавала, налагала му жестоки наказания. Нейните ученици дори не подозирали, че между двамата съществува някаква интимност. Но слугите на Модзюя често си шушукали: „Как ли се държи господарката със Саске, когато са в леглото? Ох, да можеше човек да ги зърне!“.

С какво може да се обясни странното поведение на Шункин? Навярно с това, че осакци, за разлика от токийците, гледат много по-сериозно на семейните отношения, имуществото и положението в обществото. Осака е град, който се слави с гордите си търговски фамилии. А в онези феодални времена преди Мейджи момиче от заможно семейство като Шункин не можело да не презира момче като Саске, чието семейство поколения наред служело на нейното. А и с присъщото ѝ на слепец болезнено самолюбие тя не допускала да бъде уязвена в нещо. Да се омъжи за него, означавало да се унижи и да накърни честта на своето семейство, а да признае физическата си връзка със своя слуга, било за Шункин непоносим срам. Отношенията ѝ със Саске всъщност не били нищо повече от физиологична необходимост. По друг начин не можем да си обясним тяхната връзка.

Ще се позова отново на „Житието на Шункин“.

„Шункин бе толкова чистоопълтна и изрядна, че всеки ден сменяше бельото си и караше прислугата да почиства стаите и сутрин, и вечер. Преди да седне, тя обикновено плъзгаше ръка по възглавницата, за да се увери, че на нея няма и прашилка. Веднъж на урок при нея дойде ученик с неприятен дъх от устата. Когато момчето седна срещу нея, Шункин яростно дръпна третата струна на шамисена,

постави инструмента на пода пред себе си и намусено млъкна. Обърканото момче я попита с какво я е разсърдило, а тя му отвърна грубо: Това, че съм сляпа, не означава, че носът ми не е в ред. Върви да си изплакнеш устата!“

Може би тъкмо слепотата е била причина за невероятната чистоплътност на Шункин. Не било лесно наистина да се грижиш за капризно същество като нея, и то сляпо. Да си неин придружител, означавало не само да я развеждаш насам-натам, а да следиш за всяка дреболия, докато тя се храни, къпе, ходи в тоалетната, ляга и става. Никой, освен Саске, който от дете се грижел за нея и добре познавал навиците и капризите ѝ, не можел да се справи с подобни задължения. Вероятно той ѝ е бил нужен повече като слуга, отколкото като любовник.

В дома на Модзуя в Дошо-мачи Шункин все пак се вслушвала в мнението на своите близки, но когато станала господарка сама на себе си, тираничният ѝ характер се проявил с пълна сила. Нейната мания за чистота излязла извън рамките на нормалното и тя изисквала от Саске невъзможното.

От Теру Шигисава узнах и други подробности, може би умишлено пропуснати в „Житието“. Тя ми разказва, че винаги Саске миел ръцете на Шункин, когато излизала от тоалетната, че той дори я къпел.

А Шункин, нали била знатна дама, не се срамувала от слугата си, който се грижел за тялото ѝ — от главата до петите. Наистина, като всеки слепец, тя се нуждаела от помощ. Но дотолкова злоупотребявала с това, че дори пръста си не помръдвала да направи нещо сама.

От Теру Шигисава научих също за невероятното самочувствие на сляпата музикантка, за нейната изключителна възискателност към външността ѝ. Като всяка суетна жена, тя посвещавала много време, за да се облече, да направи прическата си, да се гримира. Вечно живият в съзнанието ѝ спомен за хубавото осемгодишно момиче, комплиментите, с които постоянно била обсипвана, като огледало отразявали хубостта на сляпата. Мажела се с помада от оризови посеви, птичи тор и сок от кратуна, кожата ѝ била мека и гладка като мрамор. Най-силно ненавиждала тя допира на груба кожа.

Обикновено музикантите, които свирят на струнни инструменти, като кото и шамисен, изрязват ниско ноктите на лявата си ръка, за да

не им пречат да докосват струните. Веднъж на всеки три дни Шункин искала да изрязват и пилят ноктите на ръцете и краката ѝ, макар че за толкова кратко време те не можели, разбира се, да израснат. И за да се убеди, че са изпилени както трябва, тя опипвала с пръсти всеки нокът поотделно. Маникюрът също бил задължение на Саске, но не последното. Той вече помагал на Шункин в уроците. Понякога вместо нея преподавал на изоставащите ученици.

Физическото общуване между хората може да бъде най-различно. Саске например познавал тялото на своята любима до най-малките подробности. Отношенията им прехвърляли далеч познатите на всяка обикновена съпругеска и любовна двойка граници на интимност. Нищо чудно, че и след като ослепял, Саске продължавал да се грижи за тялото на любимата си, както и преди. Той доживял до осемдесет и три годишна възраст, без да познае друга жена, освен Шункин. Дори вече на преклонна възраст Саске с възторг и умиление разказвал за бялата ѝ кожа, за изящните ѝ крака и ръце. Понякога протягал ръка и възкликвал: „Малкото ѝ краче можеше да се побере в дланта ми!“. Или поглаждал бузата си и проронвал с нежност: „Дори петите ѝ бяха по-меки и по-гладки от моето лице“.

Шункин била дребна на ръст, но не толкова слаба, както изглеждала облечена. Тялото ѝ било пищно, а кожата ѝ съхранила младежката си свежест и блясък чак до старини. С изтънчения вкус, присъщ на дамите по онова време, Шункин предпочитала да яде леки храни — телешко и риба, а преди вечеря никога не пропускала да изпие няколко чашки саке.

Мъчително е да гледаш как се храни слепец, а още повече, когато това е млада и красива жена. Шункин го знаела и не допускала никого, освен Саске на своята трапеза. А когато била на гости, тя почти не се докосвала до храната. В действителност Шункин обичала да си похапва, макар да се хранела винаги умерено. Стигали ѝ две панички ориз и по мъничко от всяко сервирано на масата блюдо. Държала обаче ястията да бъдат разнообразни, а това създавало допълнителни грижи на Саске. Постепенно той се научил да чисти умело рибата, да вади месото на раците и скаридите, без да разваля формата им.

Гъста и мека като коприна била косата на Шункин, ръцете ѝ — малки и изящни, но със силни китки. Затова шамарите, които удряла на учениците, били доста болезнени. Шункин била особено чувствителна към студа и през цялата година спяла с дълга до петите нощница от дебел сатен или копринен креп. Дори през летните горещини не се изпотявала, а краката ѝ били винаги студени. Не използвала грейка с топла вода, за да не получи главоболие. Когато ѝ ставало много студено, Саске лягал до нея, притискал краката ѝ до гордите си и така я топлел. Но и това не помагало, а самият Саске замръзвал.

Когато Шункин се къпела, дори през зимата прозорците на банята били винаги отворени, за да не се събира пара. При продължително седене в топла вода тя получавала сърцебиене и затова не се задържала дълго във ваната, макар че водата била съвсем леко затоплена. А излезела ли, бързо се изплаквала.

Можем да си представим колко трудно било за Саске да обслужва безупречно своенравната си господарка. Възнаграждението за постоянните му грижи било нищожно. Тя му давала, или по-скоро подхвърляла, от време на време пари, които понякога не стигали дори за цигари. Два пъти в годината — на празника Бон^[14] и на Нова година, Саске по стар обичай получавал от господарката си комплект нови дрехи. На учениците и прислугата било наредено да се отнасят с него като с равен. А когато съпровождал Шункин до дома на някой ученик, Саске винаги оставал да я чака пред вратата като обикновен слуга.

Една сутрин Саске се събудил с нетърпим зъбобол. Отекла била дясната му буза. Привечер болката се засилила, но той не давал да се разбере, че страда. От време на време плакнел устата си и се стараел да не се доближава много до Шункин. Но преди да си легне, тя го накарала да масажира раменете и гърба ѝ, а след това да ѝ стопли краката. Саске послушно легнал и притиснал ледените ѝ стъпала до гърдите си. От непоносимата болка усещал, че лицето му гори. Накрая не издържал и допрял подпухналата си буза до крака на Шункин. Изведнъж тя го ритнала силно. Саске подскочил и изревал от болка.

„Казах ти да ме стоплиш, а не сам да се разхлаждаш — процедила през зъби тя. — Да мамиш когото и да е, бил той сляп, или не, е непочтено. Още сутринта разбрах, че те боли зъб, а с крака си усетих, че дясната ти буза е подута. Щом толкова те боли, защо не ми

каза? Аз не съм тиранин, който няма милост към слугите си. Толкова ти е предаността, че дори имаш нахалството да ме използваш за облекчение. Не те е срам!“.

Саске постоянно бил обект на упреци и недоволство, дори на ревност, когато проявявал внимание към по-младите ученички. Колкото повече се стараела да прикрива ревността си, толкова по-жестоката ставала към него Шункин. В такива моменти Саске страдал най-много.

Когато една жена, и то сляпа, живее в самота, капризите ѝ имат някаква граница. Дори и да е свикнала да тъне в разкош, разноските ѝ не са големи. Но Шункин не се ограничавала в абсолютно нищо. Шест прислужници се грижели за сляпата музикантка и изпълнявали екстравагантните ѝ желания. Това струвало значителни разходи на домакинството.

Шункин например обичала птиците, особено славеите, а това било скъпо удоволствие. Днес един сладкопоен славей може да се купи за десет хиляди йени, а и тогава едва ли е струвал по-евтино. Разбира се, с времената са се променили и вкусовете на любителите на славеите песни. В наши дни най-много се ценят славеи, които освен своето обикновено „хохокекю“ могат да извиват и така наречените трели „кеккьо-кеккьо“, и високите тонове „хокиибекакон“. Дивите славеи не умеят да издават подобни звуци. В най-добрия случай се получава само доста грубото „хокии-бека“, а сребристият финал „...кон“ е въпрос на дълга тренировка. Славеят трябва да се въведе в изкуството на сладкопеенето още преди да се е покрил с перушина. Той обикновено се учи от друг славей, който вече владее това изкуство. Но покрие ли се телцето му с перушина, вече е късно, защото славеят е успял да усвои немелодичното пеене на родителите си. Ето как се учат птици песнопойци. По-известните от тях имат и имена. А когато някой славей се прочуе с гласа си, идват откъде ли не собственици на птици, за да ги обучават при него. Обучението започва от ранни зори и продължава няколко дни без прекъсване. Понякога поставят на специално място клетката със славея учител, а около нея нареждат учениците просто като в истински хор. Естествено, не всяка птичка умее да пее и има усет към мелодията. Затова да намериш изкусен

славей не е никак лесно, а за да обучиш своя птица при такъв учител, трябва да имаш много пари.

Своя най-добър славей Шункин нарекла Тенко. От сутрин до вечер тя се наслаждавала на песните му. Тенко имал прекрасен глас. Високите му тонове наподобявали някакъв чудноват музикален инструмент. Гласът му съчетавал в себе си и сила, и благозвучност. Шункин отделяла на Тенко много внимание, давала му най-отбрана храна. Славейте обикновено се хранят със смеска от соя, неолющен ориз и стрит на прах изсушен шаран или друга речна риба, полята със сок от листата на ряпа. Към това всеки ден се прибавят и няколко насекоми. Предпочитат онези, които живеят по дивата лоза, защото имат благотворно въздействие върху гласа на птиците. Шункин държала в своя дом половин дузина славей, за които се грижели двама прислужници.

Славейте не пеят, когато ги наблюдават, затова поставят клетките им в специални къщички. По онова време къщичките се изработвали от дървото на павлония и били с красиво изрисувани шоджи^[15], през които едва прониквала светлина. Рамките на шоджи били направени от сандалово дърво и украсени с резба и перли. Някои от тези къщички се ценели като произведения на изкуството и стрували много скъпо. Тенко имал изящна къщичка с китайски шоджи с рамки от червено сандалово дърво, инкрустирани с нефрит. На тези шоджи били изрисувани пейзажи и красиви дворци. Шункин държала къщичката със славей в една ниша до прозореца на стаята си, за да се наслаждава непрекъснато на звънкия глас на Тенко. Песните му я разведрявали и слугите правели какво ли не само да го накарат да запее. Понякога дори го пръскали със студена вода. Тенко бил най-гласовит в слънчеви дни, а в лошо време се умълчавал. Тогава и Шункин помръквала. Усетел ли, че настъпва пролетта, Тенко запявал радостно, но през летните горещини гласът му все по-рядко се чувал. Унивала и Шункин.

Ако са гледани добре, славейте живеят дълго, но изискват постоянни грижи и внимание. Попаднат ли в ръцете на неопитен човек, те скоро умират. Тенко живял осем години. След смъртта му Шункин се заела да му намери достоен заместник. Няколко години ѝ били необходими, за да обучи великолепен славей. Дала му отново името Тенко и се гордеела с него така, както и с предшественика му.

Тенко Втори бил достоен да оглася с песните си рая. Шункин обожавала птичката и денонощно държала къщичката ѝ до себе си. Когато Тенко запеел, давала знак на учениците да замълчат. „Чуйте Тенко! — говорела им тя. — Той беше обикновена дива птичка. Доста време мина, докато се научи да пее, но сега няма друг славей, който да му съперничи. Някои хора казват, че гласът на питомния славей е изкуствен, че няма нищо по-дивно от песента на горския славей, кацнал до ручея на пролетната полянка. Аз не съм съгласна. Онова, което очарова човека, когато той броди из полето, е природата, а не гласовете на птиците. Но чуеш ли песента на Тенко, веднага си представяш и бълбукащо поточе, и снежнобелите цветове на вишните и мигом забравяш прашния град. Ето в това е тайната сила на музиката.“

Шункин неведнъж упреквала изоставащите ученици, че отстъпват дори на малките птички — сравнение, което никак не ласкаело Саске и останалите.

Шункин имала слабост както към славеите, така и към чучулигите. Обичала ги заради стремителния им полет към небесата, заради необуздаността им, която се проявява дори когато чучулигата е затворена в клетка. Обикновено техните клетки са тесни, но високи около четири-пет шаку^[16]. За да се насладиш истински на песента на чучулигата, трябва да я пуснеш да литне на воля, докато изчезне от погледа ти, да слушаш сладкопойния ѝ глас, докато тя кръжи сред облаците. Затова казват, че „чучулигата пронизва облаците“. След половин час птицата се връща в клетката си. Колкото по-дълго се задържа във въздуха, толкова по-добра се счита тя. Устройват се и състезания. Клетките на птиците се нареждат в редица, вратичките се отварят едновременно и чучулигите излитат. Победителка е тази, която се върне последна. Понякога по-малките птички се объркват и влизат в чужда клетка, а най-неопитните се отклоняват на един-два чо^[17]. Чучулигите рядко правят подобни грешки, защото излитат вертикално нагоре, задържат се на едно място във въздуха и отново вертикално се спускат към клетките си. Това, че „чучулигите пронизват облаците“ е измама. Всъщност облаците се движат плавно около тях.

В хубави пролетни дни съседите често виждали сляпата музикантка да излиза на площадката на покрива и да пуска една от чучулигите си на свобода. До нея винаги стояли Саске и една

прислужница, която се грижела за птицата. Шункин давала знак, прислужницата отваряла вратичката на клетката и пърхайки с крилца, чучулигата литвала стремително нагоре и чуруликала, докато се изгубела в облаците. С невиждащите си очи Шункин проследявала нейния път и с благоговение слушала песента ѝ. Понякога и съседите пускали на свобода любимите си чучулиги и тогава всички се забавлявали, заслушани в надпяването на птичките. Някои от съседите излизали не толкова заради чучулигите, колкото заради хубавата музикантка. Макар че младежите от квартала всеки ден срещали Шункин, намирали се и нейни поклонници, които, щом чуели гласа на чучулигата ѝ, изскачали бързо навън, за да зърнат стопанката на птичката. Очаровала ги навярно необичайната за слепец усмивка на Шункин. Когато слушала любимите си птици, Шункин винаги била оживена. Усмивала се и весело разговаряла с околните. А на улицата, за ръка със Саске, обикновено била мрачна.

Освен славеите и чучулигите Шункин отглеждала и врабчета, папагали, белооки, червенушки — от всеки вид по около половин дузина, а това удоволствие струвало немалко пари.

Обикновено мрачна въкъщи, Шункин ставала неузнаваемо весела и мила в общество. Никой не можел да допусне, че тази изискана дама с очарователни маниери и привлекателна външност е способна да малтретира Саске, да ругае и бие учениците си.

Шункин обичала да прави добро впечатление. За празника Бон и по Нова година раздавала щедри подаръци, както подобавало на дъщеря на заможна фамилия като Модзюя. Удивително щедра била с прислугата в чайните, с носачите по паланкини и рикшите и винаги раздавала големи бакшиши. На пръв поглед доста разточителна, Шункин обаче си правела сметка. Жителите на Осака са прочути със своята пестеливост. За разлика от токийците, чиято екстравагантност няма мярка, осакците са пресметливи и умеят да пестят. Израснала в търговско семейство, в Дошо-мачи, и Шункин не правела изключение. Обичала разкоша, но в същото време била алчна и скъперница. Тя никому не отстъпвала по екстравагантност, но не обичала да харчи парите си безцелно и необмислено и винаги трезво и пресметливо разпределяла разноските си. Изисквала от учениците си да ѝ плащат не като на обикновена учителка, а като на маестро първи ранг. Нещо повече, никога не пропускала да напомни, че очаква от тях подаръци за

празника Бон и Нова година и държи те да са скъпи. Такъв е случаят с един неин сляп ученик — момче от бедно семейство, което често закъснявало да плати месечната си такса. Момчето, естествено, не можело да си позволи да направи на своята учителка голям подарък и ето че на празника Бон през лятото то ѝ донесло кутия с оризови сладки, На Сиске му дожаляло за бедното момче и се опитал да го оправдае пред Шункин. Но тя позеленяла от яд и викнала: „Сигурно си мислиш, че съм алчна и затова искам да ми плащат скъпо и да ми носят големи подаръци? Лъжеш се! Парите не ме интересуват. Но отношенията между учител и ученик трябва да бъдат коректни. Това момче има наглостта да ми плаща винаги със закъснение, а ето че сега вместо достоен подарък ми носи някаква мизерна кутия с оризови сладки. Ами че той е просто непочтен към своята учителка. Никой не би могъл да ме убеди в обратното. Колкото и да се старае, щом е толкова беден, не може да се надява на успех в изкуството. Разбирам, ако беше много талантлив — тогава щях да го уча безплатно. Но той все пак не е дете-чудо, за да сторя това за него. Ако си беден, а искаш да постигнеш успех в изкуството, не е достатъчно да си само упорит. Това момче е нахално и без заложи, но прекалено самоуверено. Вместо да създава неприятности на хората, по-добре е да се откаже от музиката. А ако толкова иска да учи, има и други учители в Осака, но при мен повече да не е посмяло да стъпи“. Шункин държала на думата си и нищо не могло да я откаже от намеренията ѝ. Тя наистина пропъдила момчето.

Когато обаче някой от учениците ѝ донесъл скъп подарък, тя, обикновено толкова строга, омеквала. През целия ден му се усмихвала и го обсипвала с такива похвали, че на ученика му ставало просто неудобно. Шункин опипвала внимателно всеки подарък, отваряла и проверявала съдържанието и на най-малката кутия със сладки. Със същото внимание проверявала и месечните доходи и разходи по дома. Саске правел вместо нея сметките на сметалото. Шункин владеела до съвършенство аритметиката, а имала и завидна памет. Съвсем точно изчислявала колко е похарчено преди месеци и в магазина за ориз, и в магазина за саке.

Пристрастието на Шункин към лукса било егоистично. Парите, които харчела за свои нужди, компенсирала, като икономисвала от нуждите на слугите. В своя дом тя единствена живеела нашироко и си

позволявала всичко. Саске и останалите били бедни като църковни мишки. Понякога не си дояждали и често шушукали зад гърба ѝ: „Господарката казва, че славеите и чучулигите са ѝ по-предани. Но какво чудно има в това. Нали за тях тя се грижи много повече, отколкото за нас“.

Бащата на Шункин — Ясудзаемон, бил щедър към дъщеря си и ѝ давал месечно толкова пари, колкото искала. Но след смъртта му грижата за семейството поел по-големият ѝ брат и нейната издръжка била намалена. В наше време разглезените дами не са рядкост, ала в миналото дори аристократите се въздържали от излишно разточителство. Старите аристократични фамилии живеели скромно в стремежа си да не падат до нивото на новоизпечени богаташи.

Модзюя много обичали сляпата си дъщеря и не жалели средства за нея. Щедростта била единственото, с което можели да облекчат злата участ на момичето, лишила го от много други земни радости. Но когато по-големият брат на Шункин оглавил семейството, недоволен от разточителството ѝ, той ѝ определил малка сума, колкото да преживява. Може би тъкмо това обяснява пресметливостта на Шункин. Но тя имала достатъчно средства за живот и можела да не се обременява с даване на уроци. Затова си позволявала какви ли не волности с малкото ученици, които я посещавали. Оставало ѝ много свободно време, за да се усамоти и посвети на птиците си.

Шункин имала самочувствието на една от най-добрите изпълнителки на кото и шамисен в Осака. Наистина никой не можел да отрече таланта ѝ. А онези, които я ненавиждали заради арогантността ѝ, изпитвали тайна завист.

Мой приятел — стар музикант, е слушал в младостта си нейни изпълнения на шамисен. Макар че акомпанираше на шамисен в театъра „Джорури“ и специалността му беше по-различна от тази на Шункин, приятелят ми твърдеше, че на земята няма човек, който би могъл да се сравни с нея по чистота на изпълнението. От него узнах също, че когато веднъж Дамбей я чул, възкликнал: „Колко е жалко, че не е мъж! От нея би излязъл ненадминат виртуоз на големия шамисен!“. Навярно така той изразявал съжалението си, че Шункин като жена била лишена от силата да владее големия театрален

шамисен, най-добрия от всички инструменти. Или по този начин е искал да похвали таланта ѝ, като допускал, че сила и дълбочина на чувствата в музиката може да постигне само мъж, и безкрайно съжелявал, че Шункин се е родила жена. Моят приятел, старият музикант, казваше, че изпълненията на Шункин се отличавали с чистота и прецизност, присъща само на мъжете музиканти. „Но не само чистотата на звука и изразителността ѝ караше човек да се просълзи — разправяше ми той. — Понякога тя успяваше да изтръгне от инструмента звуци, които проникваха до дъното на сърцето.“ Изглежда, че за жена Шункин наистина е имала невероятен талант.

Талантът на Шункин щял да бъде всепризнат, стига да се отнасяла с повече тактичност и скромност към хората. Но израснала в разкош и заобиколена от непрестанни грижи и внимание, Шункин отблъсквала околните с егоизма си, а талантът ѝ печелел само врагове. Тя била осъдена да живее в пълна самота, но тази присъда била отплата за собствените ѝ грехове. Нейни ученици ставали само онези, които искрено се прекланяли пред дарованието ѝ, онези, които заради удоволствието да учат при нея, били готови безропотно да понасят обидите и боя. И все пак малко от тях издържали повече от месец. Защото грубостта ѝ стигала до садизъм, а в суетния си порив да утвърди славата си на велик учител Шункин все повече губела контрол над себе си.

А ето какво ми разказваше старицата Теру Шигисава: „Госпожата имаше малко ученици. Някои идваха на уроци при нея само заради хубостта ѝ. Това бяха младежи, които нямаха сериозно отношение към музиката“.

Красива, неомъжена, при това дъщеря на състоятелни родители — нищо чудно, че привличала мъжете. Казват, че със студенината си отблъсквала нахалните обожатели. Но колкото и парадоксално да звучи, именно това съблазнявало младежите още повече. Склонен съм дори да допускам, че наказанията са доставяли на някои от най-прилежните ѝ ученици по-голямо удоволствие, отколкото похвалите. Възможно е дори някои от тях да са изпитвали чувства, подобни на тези, за които пише Жан-Жак Русо^[18].

И така идва ред да разкажа за второто нещастие, сполетяло Шункин. Жалко, че „Житието“ не разкрива ясно какъв е случаят. Не се споменават нито причините за него, нито името на виновника. Може само да се предполага, че Шункин е предизвикала омразата на някой от учениците и е станала жертва на отмъщение.

Един от възможните виновници е ученикът ѝ Ритаро — син на заможен търговец от Тосабори. Този младеж се гордеел не само с музикалните си способности, а и с богатството на баща си. Прословут бил със своята надменност. Шункин скрито ненавиждала горделивеца, но го търпяла заради щедрите подаръци, с които я обсипвал. И Ритаро се хвалел пред всички, че учителката не е равнодушна към него. Към Саске той се отнасял с подчертано презрение, като отказвал да учи при него, когато той замествал Шункин. Постепенно Ритаро станал толкова самонадеян и дързък, че Шункин едва понасяла присъствието му.

В един ден през ранна пролет Ритаро поканил Шункин на тържество за празника на цъфналите сливи. За случая избрал уединения чаен дом „Тенга“, построен по поръчка на баща му като павилион. Ритаро поканил на гуляя гейши и младежи — все негови приятели. Саске, както обикновено, придружавал господарката си.

Този ден Ритаро и компанията му непрекъснато поднасяли на Саске саке и вино. Саске почти не пиел. Позволявал си по малко саке само вечер, за компания на Шункин. А когато я придружавал на гости, не смеел дори да докосне с устни чашата без нейно разрешение. И този ден той само се преструвал, че пие. Ала това не убягнало от погледа на домакина и Ритаро започнал да моли Шункин: „Госпожо учителко, Саске не се осмелява да пие без ваше разрешение. Но днес е празник, дошли сме да се любуваме на цъфналите сливи и аз мисля, че и той може поне малко да пийне. А ако след това не е в състояние да ви придружи до дома, тук има и други младежи, които с удоволствие ще влязат в неговата роля“. Ритаро успял да убеди Шункин и тя склонила, но при условие че няма да го карат да пие много. Тогава от всички страни започнали да протягат към Саске чаши, пълни със саке. Той успявал да излива незабелязано повечето от тях във вазата до себе си.

Навярно сред събралите се в павилиона нямало човек, който да остане равнодушен към учителката, за чиито достойнства на красавица неведнъж били чували. Младежите имали възможност сами да се убедят, че слуховете за нейната хубост са самата истина. Обсипвали я с

възторжени комплименти. Така искали да доставят удоволствие на домакина, но най-вече да поласкаят самата нея. Никой не можел да повярва, че Шункин е на трийсет и шест години. Стройната ѝ фигура, изящната ѝ шия и рамене изпълвали с възторг всеки, който я погледнел. Тя седяла, положила нежните си ръце на коленете и леко наклонила глава. Незрящото ѝ лице със своята прелест приковавало в себе си възхитените погледи на присъстващите. В тази поза тя била самото съвършенство.

След пиршеството всички излезли в градината. Саске повел Шункин за ръка внимателно, като я предпазвал от натежалите клони. Те спирани пред всяка отрупана с цвят слива и той полагал ръцете ѝ върху ствола. Като всички слепи, и Шункин възприемала предметите само чрез допира си с тях. Така се наслаждавала на цветята и дърветата. Но точно когато гальовно се докоснала до грапавата кора на едно сливово дръвче, един от младежите се провикнал: „О, дръвце, как ти завиждам!“. Сякаш само чакал да чуе това, друг се хвърлил в краката на Шункин и извикал патетично: „О, пипни ме, и аз съм сливово дърво!“. Разнесъл се гръмък смях.

В шегата си младите хора не влагали нищо обидно, те по-скоро искали да изразят възхищението си от Шункин. Ала непривикнала със свободните младежки закачки, Шункин се засегнала. В желанието ѝ да чувства, че се отнасят с нея като с нормален, зрящ човек, всеки намек за физическия ѝ недъг дълбоко я разстройвал, да не говорим за шегите от този род.

Привечер компанията отново се върнала в павилиона и пиршеството продължило. Ритаро издебнал удобен момент и пошушнал на Саске: „Навярно си уморен, Саске. Защо не отидеш да си хапнеш и пийнеш в съседната стая, там вечерята е сервирана, а аз ще се погрижа тук за учителката“. Саске се съгласил и отишъл покорно в съседната стая. Поискал ориз, но една стара гейша започнала настойчиво да му предлага чашка след чашка саке. Така вечерята на Саске продължила по-дълго, отколкото се полагало, но и след като се нахранил, трябвало да изчака да го повикат. Тогава в съседната стая се случило нещо неприятно. Шункин станала и помолила да извикат Саске. Може би искала да отиде в тоалетната, но Ритаро ѝ препречил пътя и казал, че ако трябва да ѝ полее, за да си измие ръцете, и той ще свърши това. Шункин обаче се възпротивила: „Не, не! Саске или никой

друг!“. Ритаро се опитал насила да я изведе от стаята, но тя рязко го блъснала и Саске изтичал при нейния вик. Заварил Шункин да стои настръхнала от ужас и бледа като платно.

След случилото се Шункин била сигурна, че Ритаро няма да посмее да се покаже пред очите ѝ. Но тя се лъжела. Този самолюбив младеж, известен като покорител на женските сърца, не можел да понесе такъв удар. На следващия ден дошъл на урок в дома на своята учителка като че ли нищо не се било случило. Тогава Шункин решила да смени тактиката си. „Щом е тъй, ще му дам да разбере какво се казва истинска дисциплина!“ — мислено се заканила тя.

Оттогава всеки ден Ритаро трябвало да свири, докато се облее в пот и не може да си поеме дъх. Той си въобразявал, че е виртуоз, и все очаквал похвали, но сега, когато го карали да повтаря по няколко пъти всяка музикална фраза, грешките му не оставали незабелязани. Постоянното недоволство на Шункин от неговото изпълнение лека-полека охлаждало желанието му да се занимава с музика и той нарочно започнал да свири все по-монотонно и безстрастно. Веднъж Шункин не издържала, нарекла го „глупак“ и го ударила по челото. Ритаро изревал от болка, а измежду веждите му бликнала кръв. Той изхвъркнал от стаята, като успял само да процеди през зъби: „Ти ще ми платиш за това!“ — и повече не се появил.

Съществува и версията, че Шункин е била обезобразена от бащата на една своя ученичка. Момичето се готвело да стане гейша и трябвало непременно да се научи да свири на шамисен, затова търпяло грубостите на Шункин. Но веднъж в пристъп на ярост тя ударила силно момичето по главата. То се разплакало и хукнало към къщи. Раната заздравяла, но останал белег. Страшно разгневен, бащата на момичето отишъл при Шункин и се нахвърлил върху нея: „Дисциплината си е дисциплина, но вие нямате право да измъчвате детето ми. Съдбата на това същество зависи от лицето му, а вие най-безсърдечно го наранихте. Това няма да ви се размине току-така!“. Но Шункин отвърнала троснато: „Хората идват да учат при мен, защото знаят, че съм високателна. Изпратили сте дъщеря си тук, а се възмущавате!“. Бащата обаче не се предавал: „Учителят има право да се скара и бие учениците си, но когато той е спял и не вижда какво

прави, това вече е престъпление. Слепият трябва да се държи като сляп“.

Човекът минал всякакви граници. Обезпокоен, Саске се намесил и след дълги уговорки успял да го отпрати. Шункин седяла безмълвна и бледа, и цялата треперела.

Говори се, че бащата на това момиче наистина отмъстил. От удара по лицето на дъщеря му останал само едва забележим белег, някъде над челото или зад ушите. Но нима не е прекалено, макар и истински разстроен, един баща да отмъсти така жестоко за рожбата си. При това Шункин не можела да види лицето си и да посегне човек на красотата ѝ, не бил най-удачният начин да я накаже. Чудя се дали отмъстителят не е целял да причини мъка на Саске, с което навярно искал да направи още по-тежки страданията на Шункин. В такъв случай подозрението пада върху Ритаро.

Никой не знае колко силно е бил увлечен Ритаро по Шункин. Известно е обаче, че младите хора предпочитат зрелите жени повече, отколкото неопитните момичета. Обект на страстните желания на Ритаро, Шункин не само го измъчвала по време на уроците. Ударът, който му нанесла, наранил мъжкото му достойнство. Може би тъкмо това е подтикнало Ритаро към безпощадна мъст.

Много хора изпитвали ненавист към Шункин, едни повече, други по-малко. Дали нечия любовна страст е била причина за трагедията, това никому не е известно. Мотив за престъплението са могли да бъдат и парите. Защото не един и не двама бедни младежи били изхвърлени заради това, че не могат да си платят за уроците. Други, макар и не толкова силно увлечени като Ритаро, я ревнували от Саске. Не можело да убегне от хорските очи и уши това, че Саске бил за сляпата музикантка нещо повече от обикновен придружител и слуга. Всекиму била известна тяхната връзка, а влюбените в Шункин скрито завиждали на Саске, презирали го за робската всеотдайност, с която ѝ служел. Завиждали, защото той не бил нито неин законен съпруг, нито признат любовник, а един най-обикновен прислужник и помощник, допуснат да я обслужва във всичко — от банята до масажа. И затова още по-странна изглеждала на околните неговата смиреност. Някои даже подхвърляли шеговито: „Не бих имал нищо против да съм на негово място. И аз бих служил така предано“. Дали в завистта си някой от тези младежи не си е казал: „Как ли ще ѝ се наслаждава, ако

красивото ѝ лице се превърне в пихтиеста маса! Може би ще му се отще да ѝ служи така предано. Ох, да можех тогава да му се полюбувам на този окаяник!“. Напълно възможно е тъкмо така да се е родила идеята за отмъщение.

Трудно е сред толкова много предположения да се избере най-вероятното. Някои дори са склонни да подозират, че Шункин е станала жертва не на свой ученик, а на професионален съперник. Шункин била арогантна и имала невероятно самочувствие, но публиката винаги я посрещала възторжено, а това не само засягало болезнено самолюбието на другите музиканти, а подронвало и авторитета им. Някои слепи музиканти били удостоени от двореца с титлата маестро и се ползвали с известни привилегии и публично признание, на което обикновените музиканти не можели да се надяват. Ето защо слуховете, че Шункин била много по-добра изпълнителка от тях, ги настройвали враждебно към нея. Нищо чудно тя да е станала жертва на заговор на свои съперници, които са искали да погубят нейното изкуство и талант. Не са малко случаите, когато от професионална ревност музиканти са отравяли с живак свои събратя.

Талантлива певица и музикантка, Шункин била надарена и с красотата. И така, завистникът е можел да се ограничи само с това, да я обезобрази, за да не посмее тя никога повече да се появи пред публика. Ако злосторникът е бил не мъж, а някоя учителка по музика, то тя е извършила престъплението, подтиквана навярно от мнимата наслада да унищожи навеки за света хубостта на сляпата красавица.

В действителност много хора имали причини да ненавиждат Шункин, тъй че в известен смисъл нещастieto е било неизбежно. Без сама да съзнава, тя сеела наоколо си семената на своята зла участ.

Това се случило месец и половина след описаното пиршество на празника на цъфналите сливи, а именно към края на април, в три часа през нощта. Саске се събудил от стонове на Шункин, завтекъл се към стаята ѝ и запалил лампата. Капаците на вратата към градината зеели широко отворени. Дочул стъпките на Саске, злосторникът успял да се измъкне, без да открадне нищо. Като влязъл в стаята, Саске разбрал, че е късно да го гони. Преди да избяга обаче, крадецът, макар че се бил стреснал, сварил да грабне чайника и да го хвърли към Шункин, тъй че

на прекрасното ѝ бяло лице пръснали няколко капки вряла вода. За щастие, белезите от изгарянето били едва забележими и хубостта ѝ не пострадала ни най-малко. Но оттогава Шункин винаги покривала лицето си с копринен воал. По цели дни седяла затворена между четирите стени на стаята си и не се показвала дори пред учениците и близките си. Никой не можел да я зърне, а това още повече разгаряло любопитството на околните и давало повод за приказки и слухове.

Ето как е описан случаят в „Житието на Шункин“:

„Белезите бяха едва забележими, но Шункин, която държеше прекалено много на своята външност, не искаше да излага лицето си на показ. С болезнената си чувствителност на слепец тя бе склонна да преувеличава и вероятно белезите ѝ се струваха грозни и позорни“.

По-нататък в „Житието на Шункин“ пише: „Колкото и да е странно, няколко седмици след този случай Саске заболя от катаракт и скоро ослепя и с двете очи. Когато зрението му отслабна дотолкова, че предметите започнаха да губят формата си, Саске с неуверени крачки се добра до стаята на Шункин и задъхан от възмущение, обяви: Госпожо, аз също ослепявам. И повече никога няма да видя белега на лицето ви. Какво щастие, че ослепях точно сега! Не е ли това волята на боговете!“

Не ще и дума, че желанието на Саске да скрие истината е достойно за възхищение, но нещо все пак ни кара да се съмняваме, че слепотата му е причинена от случайно заболяване. А Шункин, колкото и да била чувствителна към външността си, едва ли е щяла да забули завинаги лицето си и да се обрече на самота само заради един едва забележим белег. Лицето ѝ навярно е било жестоко обезобразено.

Както разказва старицата Теру Шигисава и някои други, злосторникът влязъл в кухнята, запалил огъня, сложил върху него чайника с вода, а след това се вмъкнал тихо в стаята на спящата Шункин и полял лицето ѝ с вряла вода. Съвсем очевидно е, че злосторникът не бил крадец.

Болката била толкова страшна и непоносима, че Шункин загубила съзнание. Едва призори дошла на себе си, но раните били толкова дълбоки, че трябвало да минат два месеца, докато изгорялата кожа се смени с нова. Разнесли се какви ли не слухове за страшния вид на Шункин. Говорело се дори, че част от косата ѝ опадала, че главата ѝ наполовина оплешивяла. Ослепелият Саске вече не можел да види обезобразеното лице на своята любима, но трудно е да си представи

човек, че никой, дори учениците и близките ѝ, не е могъл поне да я зърне. Все някой, като Теру Шигисава например, е успял да я види. Но от уважение към чувствата на Саске старицата Теру бе готова да запази завинаги страшната тайна. Самият аз реших веднъж да я попитам, но тя само отвърна: „За Саске учителката завинаги си остана красавица. И за мен също“.

Минали повече от десет години от смъртта на Шункин и едва тогава Саске разкрил пред някои свои близки подробности за своята слепота.

През онази страшна нощ, когато Шункин била нападната и обезобразена, Саске, както обикновено, спял в съседната стая. Събудил се от едва доловимо стенание. Нощната лампа не била запалена и в стаята царял пълен мрак. Изплашен, Саске скочил и се втурнал към покоите на Шункин. Влязъл и мигом огледал стаята. После запалил лампата. Светлината ѝ се отразила върху златистия параван край постелята на неговата господарка. Всичко изглеждало непокътнато. Само чайникът, сложен до възглавницата на Шункин, не бил сякаш на мястото си. На Саске му се сторило, че Шункин се измъчва от кошмарен сън, и понечил да я събуди. Но когато се приближил до нея, за да я разтърси, извикал ужасен и закрил очите си с ръце.

— О, Саске, аз сигурно съм страшна! Не ме гледай повече! — изстенала Шункин и разкъсвана от болки, се опитала да скрие лицето си.

— Не се безпокойте, госпожо. Не ви гледам. Очите ми са затворени — едва намерил сили да отвърне Саске и отместил настрани лампата.

Шункин като че ли малко се успокоила, но продължила като насън:

— Не позволявай на никого да ме види, не казвай нито дума за това, моля те!

— Не се безпокойте, госпожо. Раните ще зараснат и няма да остане и следа от тях — опитвал се да я успокои Саске.

Но когато дошла на себе си, Шункин се разридала безутешно.

— О, вече никога няма да бъда красива както преди! Нима могат да останат без следи такива ужасни рани! Няма защо да ме

успокояваш, Саске. Просто не гледай лицето ми!

А когато впоследствие лекарят идвал, за да сменя превръзките, в стаята не бил допускан никой, дори самият Саске.

В онази кошмарна нощ Саске успял само за миг да зърне зачервеното и разранено лице на Шункин. Но гледката била толкова чудовищна, че той инстинктивно закрил очи. А в съзнанието му останал блед, смътен спомен — нещо твърде неприличащо на човешки образ да се люлее сред мъждукащата светлина на лампата. После лицето на Шункин било обинтовано, виждали се само ноздрите и устните ѝ. Тръпнещ от ужас при мисълта, че може да зърне обезобразеното ѝ лице, Саске се доближавал до постелята ѝ със затворени очи или просто извъръщал настрани глава.

Раните постепенно зараснали и денят, в който трябвало да бъдат свалени бинтовете, приближавал неумолимо. Веднъж Шункин издебнала удобен момент и със задавен от вълнение глас се обърнала неочаквано към Саске:

— Саске, кажи ми истината, ти видя ли лицето ми?

— Не, госпожо. Нима бих се осмелил да ви погледна, щом вие не желаете това! — отвърнал той смутено.

Тогава даже суровата Шункин не издържала и изчерпала цялата сила на несломимата си воля, прошепнала през сълзи:

— Скоро ще ми махнат бинтовете и лекарят повече няма да идва. Тогава ти, макар и единствен, ще трябва да ме гледаш. — И едвам изрекла тези думи, Шункин избухнала в ридания. Стичащите се по лицето ѝ сълзи попивали в бинтовете.

Сломен от мъка, Саске не издържал и също заплакал. Най-сетне се окопитил и с твърд глас, сякаш взел някакво категорично и окончателно решение, се обърнал към нея:

— Не се безпокойте, госпожо. Ще направя така, че повече никога да не видя лицето ви.

Изминали още няколко дни. Шункин вече ставала от леглото и се чувствала добре. Дошло време да се свалят превръзките. Тогава, рано една сутрин, Саске взел незабелязано от стаята на прислужниците огледало и игла. После седнал на леглото, поставил огледалото пред себе си и като втренчил поглед в него, забил иглата в зеницата на лявото си око. Саске не бил уверен, че ако прободете очите си, наистина ще ослепее, но предполагал, че това е най-лесният и безболезнен

начин да се лиши от зрение. След няколко опита успял да вкара иглата на около осем милиметра навътре и тогава пред окото му започнала да се спуска мъгла. Разбрал, че губи зрението си, но не усещал никаква болка, а не потекла и капчица кръв. По същия начин той пробол и дясното си око. Наистина още десетина дни Саске различавал смътно очертанията на предметите, но скоро напълно ослепял. От нараняването на кристалната обвивка на лещите той получил катаракт на двете очи.

Същата сутрин, малко по-късно, когато Шункин се събудила, Саске пипнешком се добрал до стаята ѝ, склонил глава и изрекъл с тих и равен глас:

— Госпожо, аз ослепях. Сега вече никога, до края на дните си, няма да видя лицето ви.

— Наистина ли, Саске? — едва промълвила Шункин. После дълго мълчала, сякаш обмисляла нещо. Никога в живота си Саске не бил изпитвал такова щастие, както в тези минути на мълчание.

Знае се, че в древността самураят Кагекио, възхитен от величието и силата на своя враг Йоритомо, се отрекъл от мисълта за отмъщение и след като се заклел повече никога да не види Йоритомо, извадил двете си очи. Саске, разбира се, се лишил от зрение, воден от съвсем други подбуди, но постъпката му е не по-малко героична от тази на самурая.

Дали такава е била волята на самата Шункин? Наистина ли, обляна в сълзи, тя е искала да му внуши: „Сега, когато ме сполетя такова нещастие, искам и ти да ослепееш“. Не е ли потръпнало от радост сърцето ѝ, като разбрала, че и той вече е сляп? По-късно, когато двамата седели мълчаливо един срещу друг, шестото чувство, което притежават само слепите, подсказало на Саске, че постъпката му е посрещната с искрена и дълбока благодарност. Рухнала най-сетне преградата, която стояла помежду им дори в моменти на сладостно любовно опиянение. За пръв път Саске почувствал, че сърцата им пулсират като едно, че и двамата са свързани навеки с една съдба. В съзнанието му изплувал споменът за мрака в килера, където се упражнявал тайно нощем. Но сега усещането за мрак било съвсем различно, с нищо несравнимо.

Слепците обикновено разбират откъде идва светлината. В техния свят не цари непрогледен мрак, там също проблясва слаба,

мержелееща се светлинка. Простил се завинаги със светлината на външния свят, Сас-ке обърнал очите си към една нова, най-последна и нему вселена — тази на неговата любима. Предметите наоколо загубили очертанията си и той едва долавял само плътно обинтованото лице на Шункин, но го съзирал снежнобяло, такова, каквото било преди два месеца. То плувало в мъглявината пред очите му като светлия образ на Буда, усмихващ се на смирен праведник.

— Много ли те боля, Саске? — попитала го Шункин.

— Какво говорите, госпожо? Нима моята болка е достойна да се сравнява с мъките, които понесохте вие. Аз никога не ще си простя, че спях дълбоко, когато злосторникът ви нападна. Мой дълг е да бъда в съседната стая и да ви пазя нощем, но ето какво се получи. Виновен за страданието ви съм аз и трябваше да понеса наказанието за това. Нямах друго спасение за греха ми, освен да се моля на боговете и на мен да изпратят някакво нещастие. И когато тази сутрин се събудих, разбрах, че боговете са чули молбите ми и са се смилили над мен. О, госпожо, аз никога няма да видя лицето ви. Само в мислите си ще се наслаждавам на вашия красив образ, станал толкова скъп за мен през тези трийсет години. Нека и занапред ви служа. Не съм свикнал още със слепотата и няма да мога да се справям добре както преди, но моля ви, госпожо, нека да бъда този, който ще се грижи и в бъдеще за вас! — молел се Саске на господарката си, вперил с нежност невиждащите си очи в кръглото ѝ лице.

— Ти си толкова великодушен, Саске. Не знам кой ме е ненавиждал толкова силно, че да стори това злодеяние, но искам да ти призная, че не бих понесла да гледаш моето обезобразено лице. Най-много от това се боях. Толкова съм ти благодарна, че ме разбра.

— Едва ли със слепотата мога да заплатя за щастията да чуя тези думи, госпожо. Не зная кой така жестоко се подигра с нас, но ако е искал да отмъсти на мен, като отнеме красотата ви, то коварният му замисъл се провали. Сега, когато съм сляп, имам чувството, че нищо страшно не се е случило. Нима това е нещастие! Ами че аз никога досега не съм бил толкова щастлив. Душата ми ликува дори само като си помисля, че победих онова безсрамно нищожество, което посегна на вас.

— Саске! — възкликнала Шункин и потънала в обятията му.

Притиснати един до друг, слепите влюбени заплакали от щастие.

Старицата Теру Шигисава е единственият жив свидетел на живота на сляпата двойка. Теру е седемдесет и една годишна. В дома на Шункин тя влязла, когато била на дванайсет години. Приели я като ученичка и прислужница. Теру се учела да свири на шамисен при Саске и навсякъде съпровождала двамата слепи. Те наистина имали нужда от човек, който да им помага, защото Саске все още нямал навиците на слепец, а Шункин, макар и сляпа от дете, била привикнала към удобства и нищо не умеела да върши сама. Затова било решено да наемат някое малко момиче, което винаги да бъде около тях. Теру още от самото начало спечелила доверието им със своята честност и старание.

Тя им служила дълги години, а след смъртта на Шункин Саске я помолил да остане. Теру напуснала дома през 23-та година Мейджи^[19], когато Саске бил удостоен с титлата маестро.

През 7-ата година Мейджи^[20], когато Теру дошла в дома на своите господари, Шункин била вече в напреднала възраст — карала четирийсет и петата си година. Девет години били изминали от сполетялото я нещастие. На момичето обяснили, че госпожата не показва никому лицето си и че тя, Теру, също не бива да опитва да го види. Вън от своите покои Шункин се появявала само с покрито лице. Тя винаги носела сиво-синкав копринен воал, от който се подавал крайчецът на носа ѝ.

Саске ослепял на четирийсет години. Трудно е човек да престане да вижда на такава възраст, а при това Саске трябвало да се грижи за Шункин. Той, както и преди, се стараел да отгатне всяко нейно желание, да ѝ спести и най-малкото неудобство. Шункин не допускала мисълта друг да се грижи за нейната особа. „Никой зрящ не би могъл да ми бъде по-полезен от Саске. Та той от дете е постоянно с мен!“ — казвала тя. И сега, както преди, Саске я обличал, къпел, масажирал, водел в тоалетната. А Теру всъщност помагала на Саске и почти не се доближавала до господарката си. Само когато се хранели, тя прислужвала на масата. За всичко останало се грижел Саске, а Теру му носела необходимите неща. Когато Шункин се къпела, Теру съпровождала двамата до банята и чакала пред вратата, докато Саске я извика, пляскайки с ръце. Тогава Теру влизала, но Шункин била вече

облечена в леко кимоно, а главата ѝ покрита с неизменния воал. Колко ли трудно е било на Саске да се справя сам с тоалета ѝ. Може би той се докосвал до тялото ѝ също тъй нежно и внимателно, както Шункин един ден преди много години галела ствола на отрупаното с цвят сливово дърво.

Никой не проумявал откъде Саске черпи сили да ѝ служи така безупречно и защо тяхната дълголетна връзка с нищо не можела да бъде помрачена. Но Саске и Шункин сякаш се наслаждавали на трудностите и се опивали безмълвно от дълбокото чувство на взаимна любов. Нашето въображение не може да изгради представата за онова удоволствие, което изпитвали двамата, когато се докосвали. В противен случай едва ли някой ще се учуди на трогателната преданост на Саске, на това, че за Шункин нямало нищо по-приятно от неговите грижи и че двамата никога не се отегчавали един от друг.

В миналото само помощник на Шункин, Саске вече започнал да дава уроци, а през това време тя се уединявала в стаята си. От нея той получил псевдонима Киндай, а на табелката на вратата, редом с името ѝ, се появило изписано с по-дребни йероглифи и неговото — Киндай Нукуи.

Съседите обичали Саске заради предаността и благия му характер. При него идвали много повече ученици, отколкото при Шункин преди. Докато Саске работел с някой от своите ученици, Шункин, затворена в стаята си, се отдавала на насладата да слуша песните на любимите си славеи. Но ако се нуждаела от нещо, тя без стеснение го викала дори по средата на урока. Щом чуел гласа ѝ, Саске скачал и изтичвал веднага при нея. Той преподавал само вкъщи, за да бъде винаги до господарката си, която постоянно имала нужда от него.

По онова време домът на Модзюя в Дошо-мачи бил вече разорен и много често Шункин не получавала дори месечната си издръжка. Това била една от причините Саске да поеме върху себе си бремето да печели, като дава уроци. Но той използвал всяка минута да бъде до своята любима, а докато преподавал, изгарял от нетърпение по-скоро да свърши и да отиде при нея. Навярно Шункин също страдала и се чувствала самотна без него.

Саске не станал законен съпруг на Шункин дори и след като започнал да преподава уроци и поел върху себе си цялата отговорност за дома. Дали Шункин все още не успявала да надделее гордостта си? Според Теру, Саске споделял, че Шункин често падала духом. Това му причинявало неизразима мъка, защото той не желал да се примири с мисълта, че тя се нуждае от съжаление като някоя обикновена жена. Саске навярно все още живеел със спомените за своя неизменен идеал, макар че Шункин вече не била същата. А Саске отчаяно се борел с мисълта, че неговият кумир може да рухне. Той искал винаги да усеща в нея предишната Шункин — гордата и високомерната, — за да бъде вечно жив в съзнанието му прекрасният ѝ образ.

Следователно не Шункин, а Саске бил този, който се противял на идеята за законен брак. В него живеел образът на Шункин от миналото и той продължавал да се отнася към нея като към своя господарка, служел ѝ с присъщата си робска всеотдайност, правел всичко, което било по силите му, за да я накара да забрави нещастията си и да възвърне отново самочувствието си. Както и преди, той се хранил скромно, обличал се бедно, а припечеленото давал на Шункин. Икономисвал от каквото може. Дори освободил част от прислугата и работел двойно повече отпреди. На Шункин не трябвало да ѝ липсва нищо.

Теру ми разказа, че учениците съчувствали на Саске заради жалкото му облекло. Някои дори го съветвали да обръща по-голямо внимание на външността си. Но Саске оставал глух за чуждите съвети, дори настоявал да го наричат просто „Саске“, а не „учителю“. Това така обърквало учениците, че те просто избягвали всякакво обръщение към него. Само Теру, като най-близка, винаги го наричала по име, а на Шункин викала „госпожо учителко“. След смъртта ѝ Теру била единствената жена, с която Саске общувал. Той не пожелал да се раздели с нея, защото тя му напомняла непрестанно за покойната.

Впоследствие, когато Саске бил удостоен с титлата маестро и всички ученици го наричали „господин учителю“, а в обществото станал известен като „учителя Киндай“, той изпитвал огромно удоволствие, когато Теру се обръщала към него по име.

Теру си спомня неговите думи: „Хората си въобразяват, че щом си сляп, е голямо нещастие. Но това съвсем не е така. Нещо повече — след като ослепях, светът се превърна за мен в рай. В него като Буда в

цвета на лотоса съществувахме само ние двамата — моята господарка и аз. Може би не знаеш, че когато човек се лиши от зрение, той започва да вижда неща, които са невидими за зрящите. Ето че трябваше да ослепея, за да осъзная каква красота крие лицето на моята господарка, за да почувствам истински мекотата на тялото ѝ и блясъка на кожата ѝ, за да усетя омайната прелест на гласа ѝ. Защо, докато виждах, не можех да разбера красотата ѝ, а едва след като очите ми се затвориха, бях поразен от нейното същество? Винаги съм признавал, че талантът ѝ не може да се сравни с моите посредствени възможности, но едва сега оценявам напълно нейното превъзходство.

Трябваше да ослепея, за да се докосна и до неведомите тайни на нейния чар. Ако боговете ми предложат да ми върнат зрението, бих отказал. Защото слепотата дари двама ни с щастие, непонятно и недостъпно за вас, зрящите“.

Това признание на Саске може би отговаря на истината. Кой знае! Едно обаче е вярно: колкото и надарена да е била, Шункин едва ли би постигнала такова съвършенство без, по волята на съдбата, да вкуси от горчивините на живота. Оградена от дете от грижи и внимание, тя не познавала трудности и унижения, но била възискателна към другите и никой не се осмелявал да засегне самочувствието ѝ. Ала съдбата я подложила на жестоко изпитание и сломила безсърдечната ѝ гордост.

Нещастиято, погубило красотата на Шункин, се превърнало за нея в благо: тя успяла да вкуси от еликсира на любовта и изкуството.

Теру разказва, че часове наред Шункин свирела на шамисен, а Саске седял с приведена глава до нея и унесено я слушал. Притаили дъх, учениците се мъчели да доловят всеки звук, който се разнасял от стаята ѝ. Струвало им се, че чуват някакъв незнаен вълшебен инструмент. По онова време Шункин не само свирела, но и сама съчинявала музика. Даже понякога и нощем в притихналата къща се разнасяли тихичко мелодиите на непознати, току-що сътворени от нея песни. Теру помнеше две от тях: „Пролетен славей“ и „Шест цветчета“. Помолих я да ми ги изсвири. Бяха толкова свежи и необикновени, че не оставяха никакво съмнение за таланта на композитора, който ги бе създал.

В началото на юни 19-а година Мейджи^[21] Шункин заболяла тежко. Само няколко дни преди това двамата със Саске отворили клетката на нейната любима чучулига и я пуснали да литне на воля към небесата. Теру гледала как, хванати за ръце, двамата слепи наблюдавали с невиждащи очи полета на чучулигата и слушали в унес отдалечаващата се песен, докато птичката не се изгубила в облаците. Повече от час се ослушвали те в очакване, но чучулигата вече не се върнала.

Оттогава Шункин съвсем паднала духом. После заболяла от бери-бери, а през есента състоянието ѝ станало безнадеждно. На 14 октомври тя починала от сърдечен удар. А най-сладкопойният от всичките ѝ славеи — Тенко Трети, и след смъртта ѝ продължил да оглася къщата. Саске го слушал просълзен. Горял с часове благовония пред олтара на Шункин и свирел на кото или шамисен мелодията „Пролетен славей“.

Тази песен започва с думите „Пеещият славей кацна на хълма“ и е може би шедьовърът на Шункин. В нея сляпата музикантка е вложила цялото си сърце. Макар и кратка, тя съдържа много трудни за изпълнение пасажки. Идеята да напише тази песен се родила у Шункин, докато се наслаждавала на гласа на Тенко. Мелодията наподобява чуруликането на птичка, прелитаща от клон на клон, от долина в долина. Звучите ѝ омайват и напомнят за пробуждащата се пролет — за топящия се по планинските склонове сняг, за бликналите поточета, за пукащите под напора на южния вятър елхови клонки, за аромата на сливовия цвят, за неузнаваемите в бялата си премяна вишни.

Когато Шункин изпълнявала тази песен, Тенко се присъединявал весело към нея и напругал нежното си гласче, за да вземе връх над шамисена. Звучите събуждали в сърчицето му копнеж по слънцето и простора на родната долина. А какви ли спомени е събуждала песента у Саске, когато музиката за цял живот свързала с Шункин?

Покойните обитават сънищата ни, докато е жив споменът ни за тях. Но за Саске, който виждал любимата си — и докато била жива — само в своите мечти, може би не е съществувала ясна граница между живота и смъртта.

Освен детето, за което споменах в началото на своя разказ, Саске и Шункин са имали още две момчета и едно момиче. Момичето починало наскоро след раждането, а момчетата били осиновени от

едно селско семейство в Ковачи. И след смъртта на Шункин Саске не почувствал никаква привързаност към децата си и не направил опит да ги вземе при себе си, а те също не пожелали да се върнат при слепия си баща.

Затова краят на живота си Саске прекарал в самота. Починал, заобиколен от учениците си, на 14 октомври 40-а година Мейджи^[22] на осемдесет и три години. Този ден съвпада с годишнината от смъртта на Шункин. През двете десетилетия, преживени в самота, Саске сътворил в спомените си една нова Шункин, съвсем различна от истинската, но още по-жива за него.

Когато преподобният монах Гадзан Ошо от храма „Тенрюджи“ узнал, че Саске сам се е ослепил от любов към Шункин, той го обявил за светец, който постигнал духа на Дзен, като превърнал в миг ужасното в прекрасно и променил съдбата си.

Не зная дали, драги читателю, ще се съгласиш с този монах.

[1] В японското летоброене отделните периоди носят името на съответния император; Мейджи — 1867–1925 г. Тук — 1887 г. — Б.пр.

↑

[2] Будистка секта на Чистата земя. — Б.пр. ↑

[3] В Япония на умрелите се дава посмъртно име. — Б.пр. ↑

[4] 1908 г. — Б.пр. ↑

[5] Старото име на Осака. — Б.пр. ↑

[6] Будистка секта на Лotosовата сутра. — Б.пр. ↑

[7] Мярка за дължина — 30,3 см. — Б.пр. ↑

[8] 1830 г. — Б.пр. ↑

[9] Японски поет символист от началото на ХХ век — Б.пр. ↑

[10] Класически японски струнни инструменти. — Б.пр. ↑

[11] Японска мярка за дължина, равна на 109 м. — Б.пр. ↑

[12] Старото име на Токио. — Б.пр. ↑

[13] Според съществуващото в Япония поверие — предзнаменование за беди. — Б.пр. ↑

[14] Религиозен японски празник за поменуване на умрелите. — Б.пр. ↑

[15] Плъзгащи се врати и прозорци от хартия с дървени рамки в японската къща. — Б.пр. ↑

[16] Японска мярка за дължина. 1 шаку = 1 фут /30 см. — Б.пр. ↑

[17] Старинна японска мярка за разстояние. 1 чо = 21,8 см. — Б.пр. ↑

[18] Авторът се позовава на „Изповеди“ на Жан-Жак Русо, където той разказва за увлечението си в детството по младата учителка, която се отнасяла жестоко към него. — Б.пр. ↑

[19] 1890 г. — Б.пр. ↑

[20] 1874 г. — Б.пр. ↑

[21] 1886 г. — Б.пр. ↑

[22] 1908 г. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.